

ÚJLAK VÁROS JOGKÖNYVE 1525-BŐL  
(IURA, PRIVILEGIA ET LIBERTATES CIVITATIS WYLAK)



## I. KÖNYV

1. A száz tagú városi tanács, a bíró és az esküdtek választásáról, a hetente tartandó bíraskodásról
2. A kisbírónak vagy pénzbírónak megválasztásáról, valamint a bírák és az esküdtek erkölcseiről, életmódjáról és tisztességéről
3. A plébánost a polgárok és nem a földesúr választja
4. Erőszakosan főúr és nemes nem szállhat meg a polgároknál és házaiknál
5. A városi polgárok sorába való befogadás feltételeiről
6. A polgárok közötti tanúskodás elfogadásáról és a párbajnak elutasításáról a bíraskodásban
7. A gyermektelenek végrendelezési szabadságáról
8. A végrendelet nélkül elhunyt gyermektelenek vagyonának sorsáról
9. A mindennapos piac és kereskedelem szabadságáról, amelyet a földesurak tisztjei sem sérthetnek meg
10. A hajókon és kocsikon érkező kereskedők kötelesek Újlak vásárain értékesíteni áruikat nem pedig Pesten
11. A végrendeletek nem tartoznak a szentszékek ítélkezése alá, kivéve azokat, amelyeket valamilyen jámbor célra hagyományoznak
12. A vásárolt ingatlanok elévülési idejéről
13. A bűncselekmények miatt megszököttek javai a család tulajdonában maradnak
14. A halálra ítélt javaival is a család rendelkezik nem pedig a földesúr
15. Tilos a polgárok ingatlanait kívülálló nem polgároknak eladni
16. Azok javait, akik megölték vagy elhagyták feleségüket és elmenekültek, három részre kell osztani
17. A hamis súlyokat használók megbírságolásáról
18. A polgárokat nem bántalmazhatják sem a főurak, sem a nemesek, sem a földesúri tisztiek
19. Ki-ki maradjon meg a saját mesterségében
20. A polgárok ne vásároljanak kereskedelmi árut idegenek számára úgy mintha maguknak vásárolnák

21. A titkos határozatokat a tanácsházán kívül tilos elárulni
22. Idegen kereskedők árujukat a városban nem adhatják el másik idegen kereskedőnek
23. Kívülrálló kereskedők bőröket csak egy bizonyos összeg határáig vásárolhatnak
24. Idegen kereskedők nem adhatnak el 2 márkán aluli értékű árut
25. Az Újlakon elfogott gonosztevők felett a városi bíróság ítélkezik
26. Szövettel és egyéb áruval kereskedni csak a piactéren szabad
27. A bírót meg kell büntetni, ha nem tesz igazságot a polgárok által megsértett vidékieknek illetve nemeseknek
28. Az új polgárok közül senki sem lehet kereskedő a kereskedők engedélye nélkül
29. Idegen kereskedő nem adhatja el fennmaradt áruját vendéglátó helybeli kereskedőnek
30. Az elővételre jogosultak nem gyakorolhatják foglalkozásukat 10 mérföldön belül
31. A vendéglátónak meg kell magyaráznia vendégének a város és a polgárok egyetemes törvényeit
32. Az árujukat hamisító szűcsökről
33. A húst a mészárszékekben kell árulni és nem a hegy tövében
34. A mészárosok szervezetéről és azok munkájáról
35. A nem megfelelő minőségű kenyeret készítő pékek büntetéséről
36. A rossz minőségű árut készítő vargák büntetéséről
37. A bőrök árusításának helyéről
38. A városba behozott összes árut senki sem vásárolhatja meg egyedül
39. Megbüntetik azokat az élelmiszerárúsokat, akik nem a nekik kijelölt helyen árulnak
40. A földesúrnak évenként adni szokott ajándékról
41. Az esküdteknek tilos inni azon a napon, amikor bírászkodnak
42. Mely esetekben hívják össze a polgárokat harangszóval
43. A gyermekek büntetéséről és jutalmazásáról
44. A malmok működésének szabályozásáról
45. Szalmának, lombos sätornak és csürnek a városban való tartásáról
46. A trágyát és a szemetet a városon kívülre kell vinni
47. Idegent csak a bíró tudtával lehet szállásra befogadni
48. A molnároknak nem szabad fegyvert hordani
49. Az eddigi rendelkezéseket Miklós vajda adta és erősítette meg
50. A bíró és az esküdtek megválasztásának módjáról

## II. KÖNYV

1. Újlak város szokásjogát a nyolc magyar királyságbeli szabad város-joga alapján állították össze
2. Az ingatlan tartós birtoklásának módjáról és formájáról
3. Az ingatlan vagyonhoz való jog érvényesítésének módjáról
4. Ingatlanokat eladáskor először a rokonoknak és a szomszédoknak kell felkínálni
5. A birtokhatárjelek kiforgatójának büntetéséről
6. Föld elvétele a szomszéd szőlejéből a saját szőlőbe
7. Tilos és büntetendő az esővizet a más szőlejébe folytatni
8. A vadak fogására ásott vermeket tilos őrizet nélkül hagyni
9. A másik szedetlen szőlején keresztül tilos ösvényt készíteni
10. Az utca felén senkinek sem szabad engedély nélkül nagyobbítani a házát
11. A tetőcsatornák készítésének kötelességéről
12. A két szomszéd közötti közös csatorna készítéséről
13. A ház előtti földterület engedélyezett nagyságáról
14. Pincéket és vermeket csak a szomszéd kára nélkül szabad ásni
15. A vásárolt ingatlanok árának fizetési feltételeiről és határidejéről
16. A megkötött üzlet érvénytelenítésének módjáról
17. A birtokokat csak akkor adják el idegennek, ha a város polgára akar lenni
18. A városba visszatérő árvának vissza kell adni még a közben eladott birtokot is
19. A városban maradó árvák birtokainak eladási szabályai
20. A kényszer alatt tett eladási szerződésekről
21. A testvérek között fel nem osztott szőlők műveléséről
22. Adósságokról vagy egyéb dolgokról, melyeket valakinek a halála után követelnek
23. Arról, aki valakinek elhalálása után nem hajlandó az eladott birtokról tanúvallomást tenni

## III. KÖNYV

1. A gyalázkodó szavak után járó büntetés
2. A becsületsértő kijelentések után járó büntetés
3. A kék foltokkal, sérüléssel és vérontással járó ütlegelésekről

4. A seb nagyságáról, az alattomos megsebesítettéről, a sebek után járó büntetésről
5. A ruhával bekötözhető sebekről és a csont kitépéséről
6. A ruhával be nem kötözhető sebekről és a velük járó csontkitépésről
7. A szakáll gyűlöletből való kitépése után járó büntetés
8. A haj gyűlöletből való kitépése után járó büntetés
9. A megvakításról, az orr, kéz vagy a láb levágásáról
10. A gyilkosságról és az elfogott gyilkossal szembeni peres eljárásról, az ítéletnek hírnök általi kihirdetéséről
11. Tetemrehívás a tanácsháza előtt és hogyan kell eljárni az elmenekült gyilkossal
12. A férjüket titokban megölő asszonyokról
13. A méreggel ölt férfiak és nők megbüntetéséről
14. A bírónak kell képviselni annak a megöltnek ügyét, akinek nincsenek vérbosszút követelő rokonai
15. A házasságtörésben fogant gyermeket megölő és a lányukat prostitúcióra adó nők büntetéséről
16. A leányokat vagy fiatal asszonyokat elcsábító kerítők büntetése
17. A házasságtörő feleségről vagy férjről
18. A tisztességes asszonyoknak saját házukban való meggyalázásáról
19. A szüzek meggyalázóiról és az ellenük lefolytatandó eljárásról
20. A leányoknak vagy tisztességes asszonyoknak a mezőn történő megbecs-telenítéséről
21. A leányról, aki önként egy ifjúé lesz a házasság reményében
22. A nyilvános prostituáltat megerőszakolókról
23. A házában vagy szőlejében megtámadott ember után járó büntetésről
24. A házban és a szőlőben elkövetett erőszakoskodás bizonyításának módja
25. Azokról, akik a saját házuk előtt ázott kutat nem őrzik
26. Annak a büntetéséről, akinek a háza előtt ázott kútjába valaki beleesett
27. Az önvédelemből megölt emberrel kapcsolatos eljárás
28. A saját birtokán tartózkodó tulajdonos megölőjének büntetéséről
29. A latrok és rablók elleni eljárásról
30. A vetést és a termést felgyújtó szolgák büntetéséről
31. A gyújtogatással zsaroló fenyegetőzők megbüntetéséről
32. A véletlenül keletkezett tűzvészről, amely a szomszéd házában is kárt okozott
33. A ki nem fizetett bér miatt gyújtogató béresek elleni eljárásról
34. A pénzhamisítók elleni eljárásról

35. A szent tárgyakat elrablók elleni eljárásról
36. A szentséggel varázslást űzők elleni eljárásról
37. A vérfertőzés eretnek bűnéről és a természetellenes vétek büntetéséről
38. Hogyan kell a megölt ember hozzátartozóinak a megszökött gyilkossal szemben eljárni
39. A férj- és a feleséggyilkosról
40. A felperesről, aki gyalázza és ütlegeti az alperest, amikor azt a bírónak a bíróhoz vezeti
41. Senkinek sem szabad a másnál megtalált elveszett tárgyát önhatalmúlag visszavenni
42. Ha a szolgák uruk megbízásából olcsón adnak el valamit, akkor a vevő nem köteles a vásárolt árut visszaadni
43. A dajka büntetéséről, aki valami oknál fogva megfojtja a csecsemőt
44. Milyen esetben ítélik el az ácsokat, ha a magas tetőről leejtik a szekercét és az valakit megsebesít
45. A könnyelműségből köveket hajigáló és sebesülést okozó megbüntetéséről
46. A kőfaragók büntetéséről, ha a falról leeső kövek valakit megsértenek
47. A nyilazók büntetéséről, ha valakit megsebesítenek
48. A piacon kenyeret lopó éhezők megbüntetéséről
49. A kisebb lopásokat elkövető 8—10 éves gyermekek megbüntetéséről
50. A fél forintnyi értéket ellopó büntetéséről
51. Az egy aranyforintnyi értéket ellopó büntetéséről
52. A két- vagy három forintnyi értéket ellopó megbüntetéséről
53. A négy aranyforintnyi értéket ellopó büntetéséről
54. A záratokat hamis kulcsokkal felnyitók elleni eljárásról
55. Bárki elfoghatja azokat, akik lopott jószággal jönnek a városba, és az ilyenek elleni eljárás módjáról
56. Bárki jogosan visszaveheti ellopott állatát, aki azt a vevőnél megtalálja
57. A lopott jószágot vásárló és levágó mészárosok elleni eljárásról
58. Az éjjeli barangolók elleni eljárásról
59. A hamis ügyvédek elleni eljárásról
60. A gyümölcsfacsemetéket ellopók büntetéséről
61. Azok büntetéséről, akik egy dolgot megőrzésre odaadtak másnak, majd cselesen és fondorlatosan azt visszavették tőle, hogy rágalmazhassák
62. Az asszonyokat gyalázó vagy megverő férfiak, továbbá az egymás között veszekedő vagy verekedő asszonyok büntetéséről

63. A gyilkosságban való bűnrészesség arányában kell a büntetést is alkalmazni
64. Milyen esküvel tisztázza magát a bűnténnyel gyanúsított
65. A fogságból megszökő önmagát nyilvánítja bűnösnek
66. A gyilkost önkényesen szabadon bocsájtó bíróról
67. A bíró és az esküdtek szabad választását a király engedélyezte
68. A bíró és az esküdtek a király nevében bírászkodnak
69. A bírót vagy az esküdteket szóval megsértőnek büntetéséről
70. A bírót vagy az esküdteket megalázó ember büntetéséről
71. A bűncselekményt elkövető bíró és esküdtek büntetéséről
72. Azok büntetése, akik nem engedelmeskednek a közügyben rendelkező bírónak vagy esküdteknek
73. A bíró pecsétjét megvetőkről
74. Annak büntetéséről, aki felbontja a bíró pecsétjét
75. A bíró, a bírósági jegyző és a hírnök díjazásáról

#### IV. KÖNYV

1. A végrendekezés szabadságáról
2. Az ősi birtokok a feleségre és a gyermekekre szállnak
3. A jegyajándékot a feleség örökösen bírja
4. A szüleitől örökölt birtokkal a feleség szabadon rendelkezik
5. A férj is szabadon rendelkezik a szüleitől örökölt birtokkal
6. A férj vagy a feleség vagyonának felosztása haláluk után
7. Az apa vagyonának felosztása a testvérek és az anya között
8. A vagyon felosztása ha az egyik szülő végrendelet nélkül hal meg
9. A háztartási eszközök elosztásának módja
10. A birtokkönyvbe való bejegyzés következményei
11. A feleség tiltakozási lehetősége a férj végrendelete ellen
12. Az elzüllött fiúkra vagy leányokra hagyott vagyon sorsa
13. A parázna feleség végrendekezési joga
14. A kereszteny hit elhagyóinak vagy lebecsülőinek végrendekezési jogáról
15. A természetes gyermek öröklési jogáról
16. Egyetlen végrendelet sem érvényes a hitelezők előzetes kifizetése nélkül



17. Az előre megfontolt csalással megszerkesztett végrendeletről
18. A jó és tisztességes gyermekeket a szülők nem zárhatják ki az örökségből
19. A gyermekek megtartják örökségüket az egyik szülő második házassága esetében is
20. A szülőkkel méltatlanul bánó gyermekek ki vannak zárva az örökségből
21. Az eltartási szerződés kötéséről

## V. KÖNYV

1. A vásárbíró, azaz kisbíró választásáról
2. A vásárbíró feladatai
3. A vásárbíró előtti ügyintézés módjáról
4. A vásárbíró bíraskodási napjai
5. A vásárbíró jegyzőjéről
6. A vásárbíró csak 40 forintig terjedő összegig bíraskodik
7. A polgár és az idegen közötti adósságok rendezéséről
8. Az adósságok kifizetésének módjáról
9. A távollévő adós adósságának behajtásáról
10. Mely esetekben köteles a vádlott a vádlónak forintban vagy készpénzben fizetni
11. A vádlott megidézéséről és a meg nem jelenés következményeiről
12. A feleletadás időpontjáról, a felek makacsságáról, valamint az ingó és ingatlan javak felbecsülésének módjáról
13. Az esküt mindig a feszületre kell tenni
14. Az egy forintnál kisebb kölcsön rendezéséről
15. Az elzálogosított ezüstholmik felbecsüléséről
16. A megnyert per után a kölcsönfizetés elodázásának módjáról
17. Az elzálogosított ingatlanok kiváltásáról, felbecsüléséről és eladásáról
18. A bizonyíték nélkül elzálogosított ingatlanokról
19. A birtoklevélre kölcsönzött pénzről
20. A megőrzésre átadott ingatlanokról, amelyek egy részét letagadják
21. A bizonyíték nélkül megőrzésre átadott ingatlanról
22. A választott bírák döntése akkor is jogerős, ha valamelyik fél ellentmond
23. A zálogba adott új ruhákról, amelyeket a zálogbavevő hibájából valami tönkretett

24. A megőrzésre átadott dolog elzálogosításának és elvesztésének következményeiről
25. A letétbe helyezett dolgokról, amelyek fejében valaki bizonyos pénzösszeghez kíván jutni
26. Azokról, akik mástól ezüsttárgyakat vagy ékszereket kértek, és azokat később csalárd módon eladták
27. A hitelbe átvett árukról, amelyeket az átvevő nem a hitelezőnek fizet ki, hanem másnak
28. A vásárbíró jegyzőjének fizetendő összegről a fellebbezés elkészítéséért

(Függelék)

- A szűcsök törvényei és jogszabályai
- A szabók törvényei és jogszabályai
- Királyi megerősítés

*A király úr saját parancsára*

*Lajos, Isten kegyelméből Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország, Szlavónia, Ráma, Szerbia, Galícia, Lodomeria, Kunország és Bulgária királya, valamint Morvaország és Lausitznak örgrófja, nemkülönben Luxemburg és Szilézia hercege, stb. adjuk örök emlékezetül. Tény, hogy az emberek természete hajlamos a rosszra és a visszaélésre. Az ókor bölcsessége (mindent bölcsen fölmérve) orvosolni akarva ezt a bajt, törvényeket talált föl, amelyek az emberiség kötelességtudatát fenntartják és tisztos szorgalomra biztatják. Mert egyetlen város vagy ország sem lehet sokáig szerencsés, ha a rend felbomlik és a törvények megszűnnek. Illő tehát, hogy minden városnak meglegyenek a saját jogai, intézményei és törvényei, olyanok, amelyek leginkább megfelelnek a polgárok kívánságainak. Éppen ezért, a fejedelmekkel egyetértésben, akik Isten rendeléséből az embereket kormányozzák és nekünk is legfőbb gondunk, hogy országunk városai, elődeink által adott megfelelő szabályait még jobbakká tegyük, vagy pedig az elfogadottakat megvédelmezzük. Híveink, a bölcs és nagy tekintélyű Tóth István bíró, valamint Lengyel Miklós, Nagy Kelemen és Mathes István esküdtek, a Valko megyében fekvő Újlak városunk polgárai, felségünk színe elé járulva, átnyújtottak nekünk egy könyvet, amely az említett Újlak városunknak, a város polgárainak és lakóinak ősi és elfogadott jogait, törvényeit és szokásait tartalmazta; alázatos kéréssel és könyörgéssel esedezve hívünknek és jegyzőnknek, a vitélő Ujlaki Izdenczy Ferenc mesternek közbenjárását igénybe véve, hogy ezt a könyvet és annak egész tartalmát, záradékaival, fejezeteivel és artikulusaival együtt kiváltságlevelünkbe foglalva engedélyezzük és jóváhagyjuk a királyi hatalmunknál fogva Újlak minden polgára, a polgárok örököse és utódai számára örökös törvényekként és szokásként királyi hatalmunk és kegyelmünk teljességéből megerősíteni és jogerőssé tenni méltóztassunk. A könyv szövege pedig ekként szól.*

## I. KÖNYV

1. fejezet. Kezdődnek Újlak város kiváltságai; először is a száz személy, a bíró és az esküdtek választásáról, nemkülönben a hetenként tartandó bíraskodásról

A város bírójának és esküdtjeinek megválasztása előtt, választassék meg száz alkalmas személy minden mesterségből, ezek szabad választási joggal rendelkezzenek, és ők döntsék el, hogy közülük kit válasszanak meg bírónak. A megválasztott bíró, egy esztendő letelte után köteles bíróságát a száz személy közösségének kezébe letenni. Bíraskodás pedig legyen minden héten háromszor, mégpedig hétfőn, szerdán és pénteken.

2. fejezet. A kisbírónak vagy pénzbírónak megválasztásáról, valamint a bírák és a városi esküdtek erkölceiről, életmódjáról és tisztességéről

A város bírójának és esküdtjeinek kötelessége, hogy a kisbíró, akit pénzbírónak is neveznek, a maguk köréből egyéves időtartamra megválasszák. A város bírójának és esküdtjeinek olyan embereket válasszanak, akik istenfélők és jó hírűek, akiknek erkölcsi és szokásai rendezettek, és Istent szem előtt tartják, isteni félelemmel bíraskodnak, nagy tisztességgel és becsülettel tárgyalják meg az ügyeket, nem pedig gúnyolódva, hogy kinek-kinek az ügy követelményei szerint tiszta és méltányos igazságot szolgáltatassanak. Ne legyenek olyanok, akik elvesztették becsületüket az ártatlanok vagy atyafiaik ügyét elárulják aljas puzmogásuk hízelgésével. Ne legyenek egyik nemnek se rágalmazói és kigúnyolói, ne legyenek esküszegők. Ne legyenek az egyház ellen zavargók. Ne legyenek a lelki és világi javak megrövidítői, ne legyenek gonoszak, akik szavukkal és tetteik-

kel szüntelenül igazságtalanságot és becstelenséget terjesztenek. Sőt az ilyeneket és hozzájuk hasonlókat még a tanácsba sem szabad beengedni.

3. fejezet. A plébánost a polgárok és nem a földesúr választja

Amikor a plébániatemplomuk megüresedik, a bírónak, esküdteknek és a többi polgárnak szabad joga, hogy plébánosnak azt válasszák, akit akarnak.

4. fejezet. Erőszakosan egyetlen főúr vagy nemes nem szállhat meg a polgároknál és házaiknál

Egyetlen főúr vagy nemes nem vehet szállást a polgároknál erőszakosan, azok akaratá ellenére; akik pedig megszállnak, semmit sem fogadhatnak vagy vehetnek el a polgároktól, hanem igazságos áron vásárolják meg és szerezzék be a szükséges dolgokat.

5. fejezet. Kiket kell és kiket nem kell befogadni a város közösségébe

Senki mást ne fogadjanak be a város polgárainak kötelékébe, mint aki családfő és jó hírű ember, aki velük együtt akar lakni mind a jó, mind a balsorsban, aki a polgárokkal együtt adózni és a szükséges szolgálatoknak eleget tenni köteles.

6. fejezet. A polgárok közötti tanúskodás elfogadásáról és hogy párbajt nem ítélnének meg

Senki kívülálló tanúskodása el ne fogadtassék, ha csak nem közülük való emberé, vagy pedig más olyanoké, akik hasonló szabadsággal élnek és annak örvidenek. Párbajt pedig semmiképpen ne ítélnének meg közöttük, hanem az ügy minőségétől függően ki-ki saját esküjével tisztázza magát.

7. fejezet. Azok végrendelkezési szabadságáról, akik utódok vizsgálása nélkül halnak meg

Ha valaki közülük utódok vigasza nélkül múlik ki e világból, ingó és ingatlan vagyonáról szabadon rendelkezzen, és hagyatkozzon tetszése szerint.

8. fejezet. Azok javainak felosztásáról, akik utódok vigasza és végrendelet nélkül múlnak ki e világból

Ha valaki közülük utódok vigasza nélkül múlik ki e világból és nincs végrendelete, annak vagyonát és javait az akkor illetékes bírák és esküdtek három egyenlő részre osszák. Közülük az elsőt a szegények alamizsnájaként osszák szét az árvák és a szüzek között. A második részt pedig lelkiismeretesen fordítsák a templomok építésére. Végül pedig a harmadik rész a város falainak építésére és megújítására fordítassék.

9. fejezet. A piac szabad voltáról és hogy az urak tisztjei azt meg nem sérthetik

Mindennap szabad piacot tarthatnak körükben a földesúr tisztjeinek erőszakoskodása nélkül. Az említett város polgárai és idegenek árujukkal és bárminémű dolgukkal szabadok legyenek, és sem az említett tisztnek, sem a mi jelenlegi vagy a jövőben kinevezendő sáfárunk a város polgárainak és az idegeneknek javait és dolgait sem a piacon, sem a tereken és az utcákon, sem a házakban vagy bárhol másutt a mi számlánkra át ne vehessék, sem el ne vehessék, és el ne vihessék, csak ha az igazságos árat előbb megfizették érte. És ha az említett tisztnek és sáfároknak ezt áthágni merészelnék, akkor a bírák az esküdtekkal és a megválasztott személyekkel együtt az e helyen nekik adott hatalmuknál fogva ezt megtilthatják.

10. fejezet. A vásárszabadalmakról és arról, hogy a hajókon és kocsikon lefelé és felfelé közlekedők ne Kispestre, hanem Újlak városába térjenek be a vásár idején

Az árukkal le és felfelé közlekedő hajók és sajkák, valamint a bárhonnan árut hozó kocsik, amikor Újlak városában évi vásárt

tartanak, ebben az időben ne Kispesten, hanem a városi lakóknál szálljanak meg, és kötelesek árujukat nem máshol, hanem egyedül Újlak város piacán értékesíteni. Ennek megszegői pedig, azaz, akik a vízen az említett hajókkal és kocsikkal vagy bármilyen eladásra szánt árukkal nem hajlandók, vagy nem szándékoznak az említett város évi vásárára jönni, az említett Pesten az eladott vagy már megvett árut elveszíti, és egy márka ezüstöt fizet a jelenlegi, vagy majd a jövőben kinevezendő tisztünknek.

11. fejezet. A végrendeletek nem tartoznak a szentszékek ítélkezése alá, kivéve azokat, amelyeket valamilyen jámbor célra hagyományoznak

A barátok vagy testvérek, rokonok és hozzátartozók javára a polgárok részéről tett végrendelet nem tartozik a szentszékek ítélete alá, hanem csak az, amely jámbor célokra tehát a templomok építésére, a szegényekre, vagy római zarándoklatokra tartalmaz hagyatékot.

12. fejezet. Az örökségek és ingatlan javak elévüléséről

Ha valaki közülük birtokot vagy birtokrészt vásárol, és azt bárki-nek ellentmondása nélkül egy évig és egy napig birtokolja, azután háborítatlanul megtarthatja.

13. fejezet. Hogy a bűncselekmények miatt megszököttek javai nem a földesúrra vagy az ő tisztjeire szállnak

Ha valaki közülük bármilyen bűncselekményből kifolyólag megszököik, annak vagyonát és javait nem a földesúrnak vagy az ő tisztjeinek kell átadni, hanem teljes egészében és sértetlenül feleségénél és utódainál maradjon, nehogy a megszököttet a visszatérés reményétől megfosszák.

14. fejezet. Hogy a halálraitélt javai és vagyona utódaira maradjon és szálljon át

Ha valakit közülük gyilkosság, rablás, útonállás vagy hamis pénz vagy bármi egyéb gonosztett elkövetésén rajtakapnak, és a bíróságon elveszíti ügyét, az a testén szenvedje el a neki járó büntetést. Vagyona és javai azonban ne a földesúr vagy annak tisztjei kezére adassanak, hanem teljes egészében maradjanak az elítélt utódainál. A sértettnek illetve sértetteknek azonban ezekből a javakból, a kihágás természetének megfelelően, szolgáltatassanak elégtételt.

15. fejezet. Hogy a polgárok ne adják el birtokukat és házuikat idegeneknek

Hogy senki közülük ne adhassa el házát vagy birtokát a vásárolni akaró polgárral szemben kívülálló vendégnek, hacsak az a jövőben nem akar közöttük lakozni.

16. fejezet. Hogy három részre kell osztani azok javait, akik megölték vagy elhagyták feleségüket és elmenekültek

Ha valaki megölte, vagy bármilyen okból elhagyta feleségét, elmenekült és utóda sincs, az ilyen törvényen kívül állónak javait három részre kell felosztani, amelyből egy az Egyháznak, második a szegényeké, harmadik rész pedig a város építésére maradjon, amint írva vagyon fentebb a nyolcadik fejezetben.

17. fejezet. Azok megbírságolásáról, akik hamis súlyokat használnak

Akit pedig rajtakaptak azon, hogy hamis mértéket, ölt vagy mérleget használ, az először fizessen a bírónak egy márká finom ezüstöt. Ha pedig másodszor is rajtakapták, veszítse el kereskedő nevét, és többé ne kereskedhessen, és veszítse el azt, amit kimért.

18. fejezet. Hogy a polgárokat nem bántalmazhatják sem a főurak, sem a nemesek, sem a földesurak tisztjei

Hogy idegen főúr vagy nemes, vagy a mi tisztünk városunk polgá-



rait, azok vidéki vagy idegen rokonait elfogni, megveretni vagy bármilyen módon zaklatni, vagy bármilyen dolgukat elvenni vagy elvetetni ne merészelje. Ha pedig ezek közül valakinek bármilyen keresete vagy peres ügye lenne ellenük, akkor az illető a közülük választott városbíró és esküdtek előtt indítson bírósági eljárást, és ha ezek az igazságszolgáltatásban hanyagok lennének, akkor ne a polgárokat, hanem a bírójukat idézzék mielőtt számadás végett.

19. fejezet. Hogy senki se gyakorolja azt a mesterséget, amelyet nem ismer

Hogy senki se gyakorolja a másik ember kézműves mesterségét, ha nem ismeri, hanem ki-ki legyen megelégedve a saját foglalkozásával.

20. fejezet. Hogy a polgárok ne vásároljanak kereskedelmi árut idegenek számára

Hogy a polgárok közül senki se vásároljon kívülálló számára kereskedelmi árut úgy, mintha magának vásárolná. Aki ebben vétene, az veszítse el amit vásárolt, és fizessen egy márka finom ezüstöt, és ha szegénysége miatt a márkát nem tudja megfizetni, egy hónapra tiltsák ki a községből. Ha pedig valaki tagadni akarna, két személylyel tisztázza magát, maga lévén a harmadik.

21. fejezet. Hogy a titkos határozatokat a tanácsházán kívül ne árulják el

Hogy a polgárok minden súlyos, a tanácsházán hozott határozata titkos és bizalmas legyen. Ha pedig az esküdt polgárok és tisztségviselők abból, amit a tanácsban tárgyaltak, valamit is elárulna valahol a tanácsházán kívül, az ilyen azonnal veszítse el hivatalát és becsületét

22. fejezet. Hogy az idegen kereskedők árujukat a városban ne adják el idegen kereskedőknek

Hogy egyetlen idegen kereskedő se merészelje eladni áruját jövővénny kereskedőknek, amíg Újlak városában tartózkodik, még ha ugyanabból a megyéből valók lennének is, és ha bármennyire sietne is elhagyni a várost, hanem csak újlakinak. Az áthágó veszítse el eladott áruját. Ezen felül a bírónak fizetendő két márka ezüstre büntessék meg.

23. fejezet. Hogy a kívülálló kereskedők bőröket csak egy bizonyos összeg határáig vásárolhatnak

Hogy egyetlen idegen kereskedő sem vásárolhat sem maga, sem közvetítő segítségével semmiféle bőrt teljes egészében, hanem a bőr negyed részét veheti meg. Aki ez ellen vét, elveszíti a vásárolt árut.

24. fejezet. Hogy az idegen kereskedők ne adjanak el két márkán aluli értékű árut

Hogy egyetlen idegen kereskedő se adhat el két márkán aluli értékű árut. A rendelkezés ellen vétőt a bírónak fizetendő három márkával büntessék meg.

25. fejezet. Hogyha a városon kívül gonosztettet elkövető vétkeket a városban megtalálják, a város bírása és esküdtjei ítélkezzenek felettük

Ha bárkit megtalálnak a városban, aki Újlakon kívül tolvajlást, rablást és emberölést követett el, afelett a város bírása és esküdtjei ítélkezzenek.

26. fejezet. Hogy a szövetet és egyéb, ajándéknak alkalmas árut csak az arra kijelölt helyeken adják el és ne a házakban

Hogy Újlak város polgárainak tilos szövetet és egyéb közhasználati, valamint ajándéknak alkalmas cikket a házakban és a vendég-

látó helyeken eladni, hanem csak az eladásra kijelölt bódékban. A rendelkezés ellen vétőt a bírónak fizetendő két márka ezüsttel büntessék.

27. fejezet. A bíróról, ha nem tesz igazságot a polgárok által megsértett vidékieknek és idegeneknek

Ha pedig az említett polgárok nemeseket vagy nemteleneket megsértenek, vagy nekik kárt tesznek, és a bíró vonakodik nekik igazságot szolgáltatni, akkor nem a polgárokat, hanem a bírót kell a földesúr, illetve a földesurat képviselő tiszt színe elé állítani.

28. fejezet. Hogy a polgárok kötelékébe lépő kereskedők engedély nélkül nem kereskedhetnek

Hogy az újonnan jövők közül senki se kereskedhessék a városiakkal és a városiak között a kereskedők engedélye nélkül. Ezenkívül legyen jó hírű, hitelt érdemlő, s adjon 10 márkát, amit három részre osszanak fel: első rész a bíróé, második rész a kereskedőké, harmadik rész pedig a városi esküdteké legyen.

29. fejezet. Hogy a kívülálló kereskedő nem adhatja el házigazdájának fennmaradt áruját

Hogy egyetlen vendégkereskedő sem adhatja el a vendéglátó kereskedőnek szövetének vagy bármi egyéb árujának maradékát. A rendelkezés megsértői közül az, aki vásárol, öt márka büntetést fizessen, aki pedig elad, ugyanannyi finom ezüstöt.

30. fejezet. Hogy az elővételre jogosultak nem gyakorolhatják hivatalukat 10 mérföldön belül

Hogy egyetlen elővételre jogosult sem gyakorolhatja hivatalát a polgárok között vagy a városon kívül 10 mérföldnyi távolságban. A rendelkezés ellen vétő elveszti a vásárolt árut, és egy negyed márka büntetést fizet.

31. fejezet. A vendéglátónak meg kell magyaráznia vendégének a város és polgárok egyetemes törvényeit

Ha bárki a polgárok közül nem magyarázza meg vendégének a város és a polgárok egyetemes szabályait, egy márkát fizessen, ha a vendég szabálytalanságot követ el.

32. fejezet. Az árujukat hamisító szűcsökről

Ha a szűcs hamisítja áruját, veszítse azt el, és fizessen egy márkát.

33. fejezet. Hogy a húst a mészárszékekben árulják, és ne a hegy tövében

A mészárosok a húst ne merészeljék árulni a hegy tövében, hanem csak a hegyen levő mészárszékekben.

34. fejezet. A mészárosok mestereinek választásáról és tisztégükéről

A marhákat pedig a Duna fölött vágják, napvilágnál, napkelte után és napnyugta előtt, és a mészárosok közül válasszanak ki kettőt, akiket céhmestereknek neveznek, akiknek a bíró és az esküdtek választásakor az esküdt polgárokhoz hasonlóan, az Isten szent evangéliumára esküt kell tenniük, hogy a mészárosok rendes minőségű húst áruljanak, nem nagy és mértéktelen haszonnal, és akiknek meg kell szemlélniük a vágó állatokat, hogy a levágottak között ne legyenek gyengék, hanem jó állapotban levők. Aki ez ellen vét, fizesse meg a bírónak a levágott állat vagy marha árát, bőrét pedig vigyék el a nevezett mesterek. Ha pedig másodszor követ el ilyet, többé ne vág hasson, hanem vessék ki körükből.

35. fejezet. Hogy a pékek megfelelő és jó kenyeret készítsenek

Aki a pékek közül nem megfelelő vagy nem jól kisült kenyeret készít, veszítse el a kenyeret, és fizessen egy uncia büntetést.

36. fejezet. A vargákról, akik rossz bőrből készítik árujukat

Ha a vargák meghamisítják munkájukat, és rossz vagy nem megfelelő sarukat készítenek, továbbá ha a saru talpbőrét hitvány- vagy lóbőrből készítenék, akkor 1 forintot fizessen mindegyikük a bírónak, és azokat, akik másodszor is ilyet tennének, zárják ki a közösségből.

37. fejezet. A helyről, ahol az idegen mészárosok a bőröket árulják

A vidéki és idegen mészárosok a mészárszékekben a hús mellett árulják a bőröket. Aki pedig ellenkezőleg cselekedne, veszítse el a húst és egy fertályt fizessen.

38. fejezet. Hogy a városba behozott összes árut senki sem vásárolhatja meg egyedül

Hogy egyetlen kereskedő sem vásárolhatja meg önmaga számára a városba bárhonnán behozott összes árut, hanem azt mindenkivel meg kell osztania. A rendelet ellen vétőt tíz márkával büntessék meg, aminek a fele a bírónak, másik fele pedig a közösségnek jusson.

39. fejezet. Hogy az élelmiszerárusok a bíró által nekik kijelölt helyen álljanak

Az élelmiszerárusok pedig kötelesek a bíró és az esküdtek által a nekik kijelölt helyen állni. Ha pedig valaki közülük más helyen árul, veszítse el mindazt, amit árusításra kihelyezett, és fizessen egy lat büntetést.

40. fejezet. Hogy a földesúrnak évenként adni szokott ajándékot ne növeljék

Az ősidőktől elrendelt és a földesúrnak járó szokásos ajándékot csak évente egyszer és ne kétszer adják, amikor az úr a városba jön, és ezt se toldják meg. Ha pedig az akkori vagy kinevezendő bíró bármilyen buzgóságtól is vezettetve a mondott ajándékokat

megsokszorozná, ezt a választott közösség ne fogadja el a bíró számadásakor.

41. fejezet. Hogy az esküdtpolgárok a bíraskodás reggelén ne igyanak és az e miatti büntetésről

Ha pedig valaki az esküdtpolgárok közül a bíraskodás napján kora reggel, mielőtt az ítélőszékbe összegyűlnének, inna, azt a többi esküdt ne engedje aznap tárgyalni. Első napon ily módon figyelmeztessék és korholják meg az esküdtpolgárt. Második alkalommal hasonlóképpen, és ha meg nem javult, akkor harmadik alkalommal függesszék fel a hivatalától az év tartamára, és a helyét se töltsék be mással.

42. fejezet. Mely esetekben hívják össze a polgárokat harangszóval és mely esetekben ne

Az egész város vagy közösség, vagy az egész nép bizonyos ügyek eldöntésére vagy súlyos kérdések megbeszélésére, vagy bármily szükségben a harang szavára vakmerően fölkelni és összegyülekezni ne merészkedjék, hacsak a bíró és az esküdtpolgárok a város hasznára vagy védelmére el nem rendelik, hogy a harang szavára vagy kongatására mindannyian összejöjjenek. E rendelkezés megszegője megfelelő testi büntetésben részesüljön.

43. fejezet. A rossz gyermekek megbüntetéséről és a jók megjutalmazásáról

Ha a fiúk és a leányok szüleikkel, azaz atyjukkal és anyjukkal szemben fegyelmezetlenek, lázongók vagy engedetlenek, és a köteles szolgálatot nem teljesítik, az ilyeneknek a szülők nem kötelesek odaadni ingó és ingatlan javaikat, az őseiktől, ti. a nagyapától és nagyanyától örökölt, valamint a vérrokonság és az utódlás révén törvényesen rájuk szálló vagyonukat, továbbá a saját szerzeményeiket sem kötelesek nekik odaadni mint méltatlanoknak és érdem-

teleneknek; de még részt sem kell ezekből a javakból az engedetlen fiúknak és leányoknak juttatni, legfeljebb egy forint erejéig a szülők életében. (Sőt az ilyen fiak és leányok még azt az öröksézt is elveszítik, amit szüleikkel együtt szereztek meg.) A szülők ilyenkor szabadon dönthetnek arról, hogy javaikat tetszésük szerint arra vagy azokra hagyják, akiknek vagy akikre akarják. Ha pedig a fiúk és a leányok jók voltak, erkölcsösek, engedelmesek, és szüleiket követték, a szülők minden vagyona és minden szerzeménye a vér szerinti fiúkra és leányokra szálljon.

#### 44. fejezet. A dunai vagy azon kívüli molnárok szabadságáról

A Dunán vagy a hegyek alján a polgárok, az egyházak, a tisztek és bármilyen rendű emberek tulajdonában levő malmok ugyanazokat a szabadságokat és jövedelmeket élvezzék, mint Nagyságunk malmai. Úgyhogy mindenfajta gabonát és szemes terményt az ottani malmosok szabadon szállíthatnak saját malmaikba, akárcsak a mieinkbe, és semmit sem vehetnek el és ne is merészeljenek erőszakkal elvenni az öröltetőktől, az odaszállított terményből. És hogy bármelyik öröltető teljesen szabadon viheti terményeit bármelyik malmoshoz.

#### 45. fejezet. Hogy szalmát és lombos sátrat ne tartsanak a városban

Hogy szénát, szalmát, faforgácsot és hulladékot a házhoz közel az udvarban ne készítsenek és ne helyezzenek el a tető alatt, és a házak előtt lombos sátrakat se merészeljenek készíteni, hacsak nem a bíró beleegyezésével, multságok és esküvők alkalmából, legfőljebb 15 napi időtartamra. Ezek elteltével ismét rombolják szét, törjék össze, és semmisítsék meg, nehogy ebből tűzvész vagy lángok keletkezzenek. Azonban minden polgárnak külön-külön, vagy közösen, jogában áll helyiséget vagy helyiségeket, a nép nyelvén „csúrt” állítani. Aki e rendelkezés ellen vét, egy ezüst márkát fizessen a közösségnek, ha pedig szegény lenne, veszítse el azt, amit összehordott.

#### 46. fejezet. Hogy a trágyát és szemetet vigyék a városon kívülre

Hogy a trágyát és a szemetet a házakból és az istállókból senki se merészelje a nevezett város utcáira és tereire kiszórni, hanem hordja ki a városon kívülre.

47. fejezet. Hogy a jövevényt ne fogadják be szállásra a bíró tudta nélkül

Hogy a jövevényt, bármely vidékről érkező kereskedő vagy követésben járó is legyen az, ne fogadják be szállásra a bíró beleegyezése nélkül. Ha pedig valaki a szállásadásban vét, két forintot fizessen a bírónak.

48. fejezet. Hogy a molnároknak nem szabad fegyvert hordaniuk

Hogy a molnárok, még ha a földesúr molnárai is, semmiképpen se viseljenek fegyvert. Aki ez ellen vét, azt azonnal zárják ki a közösség kebeléből.

49. fejezet. A fenti rendelkezések jóváhagyásáról

Ezt a konstitúciót, annak megerősítéséig, Miklós vajda úr adta, és pecsétjével megerősítette, az itt kifejezett szabadságokkal, a polgárok és vendégek, valamint az ő Újlak városának egész közössége részére.

50. fejezet. A bíró és a város esküdtjeinek megválasztásáról

A bíró és az esküdtek választása előtt tehát mindenekelőtt válaszsának meg száz alkalmas személyt, és ez a száz személy (névre szóló cédulával meghíva) Szent György vértanú napján jöjjön össze a tanácsházába, és amikor összejöttek, válasszanak ki körükből két személyt, akik közül az egyik kapja meg a táblát és a krétát, amely táblára írjanak fel három vagy négy nevet, vagy akár többet is, és így egyik személyről a másikra haladva minden személytől kérdezze meg, hogy kit kíván bírónak, és amely táblán szereplő nevet az esküdtek megneveznek, a táblát tartó a táblára felírt név mellé a krétával azonnal húzzon egy vonást, és akire a legtöbb krétavonás



esik, azt válasszák meg bírónak szóval és tettel, egyenlőképpen és egy akarattal, és a megválasztott bírót ünnepélyesen és tisztelettel vezessék a néppel együtt és annak kíséretében az otthonához. Továbbá, ennek a közösség által kiválasztott bírónak jogában áll tetszése szerint és akaratának megfelelően két esküdtet kiválasztani. A többi esküdtpolgárt pedig, tizenkettőt összesen, a fenti száz alkalmas személy tartozik megválasztani. Azonban olyanokat, hogy mind a bíró, mind pedig az esküdt polgárok jó hírűek, tisztességes erkölcsűek és cselekedetűek legyenek, amint ez fentebb e dekrétum második fejezetéből kitűnik, és amint erről szó van ugyanebben a fejezetben a pénzbíró választásánál.

## II. KÖNYV

1. fejezet. Kezdődnek a nyolc szabad város szokása szerinti jogok, amelyek szerint Újlak város önmagát kormányozza, és első helyen az örökösödésről

Következnek a magyar királyságban levő nyolc szabad város, Budának, Pestnek, Kassának, Bártfának, Nagyszombatnak, Pozsonynak, Eperjesnek és Sopronnak polgárjoga és ősi szokásai. És mivel minden pernek és vizzálykodásnak elsősorban és főleg négy forrása van, ezekről kell tárgyalni. Először az öröklés kérdéseiről, másodsor a vérontásról, harmadszor a végrendeleti ügyekről, és végül, negyedszer az adósságok kérdéseiről.

2. fejezet. Az ingatlan örökös birtoklásának módjáról és formájáról, és kinek vallomása alapján bírhatók

Ha valaki a ház vagy szőlő eladásával vagy vételével kapcsolatban azt állítja, hogy ahhoz joga van, ezt a város hiteles pecsétjével megerősített levelével vagy az esküdtpolgárok tanúságtételével kell bizonyítani. Enélkül senki sem birtokolhat semmiféle formában sem örökséget, mármint ingatlant.

3. fejezet. Az ingatlan vagyon elévüléséről, és hogy kell ennek zárlatát megtenni

Ha valaki azt reméli, hogy valamilyen birtokhoz joga van, annak ezt a jogát a határidő, azaz egy év és egy nap letelte előtt kell keresnie. Éspedig oly módon, hogy tiltást tesz. Az elsőt a bíró és az esküdtpolgárok jelenlétében, és tiltakozásának ereje és hatásossága érdekében a bíró előtt kell letennie 40 akkor érvényes dénárt, az

ilyenfajta első tiltakozás 15 napig tart. Második és harmadik alkalommal ugyanilyen tiltást kell tennie. Ahányszor pedig tiltakozik, minden alkalommal 40 dénárt kell adnia a bírónak. A bírónak továbbá egy külön jegyzéket kell vezetnie bírósága ideje alatt, amelybe fel kell jegyezni az összes letiltásokat. És ha felperes elmulasztja érvényesíteni jogát a három letiltás után egy év és egy nap alatt, utána mindörökre hallgatnia kell.

4. fejezet. Hogy elsőnek a vérrokonokat és a szomszédokat kell figyelmeztetni az ingatlanok és a birtokok eladásakor

Ha ház, szőlő, szántóföld, kaszáló vagy egyéb ingatlan jószág eladására kerül sor, először és elsősorban a vér szerinti atyafiakat kell a bíró és az esküdtpolgárok jelenlétében megkérdezni, hogy vajon meg akarják-e venni a jelzett birtokokat, mármint a házat vagy a szőlőt, és elsősorban nekik kell megítélni azt. Ha pedig nincsenek vér szerinti testvérek, vagy nincs pénzük a vételre, akkor a szomszéd vagy a határos szerezheti meg a birtokot méltányos áron, ahogyan meg tudnak egyezni a vásárlásban. Ha pedig a szomszédok sem akarják megvenni, akkor a birtok eladója szabadon adhatja el annak, akinek akarja.

5. fejezet. A valamely birtok határjele kiforgatójának büntetése

Ha egy szomszéd a szőlő határjeleit, amelyek rendszerint felállított kövekből állnak, bármi módon kiforgatja, vagy más helyre helyezi a maga szőlejének megnagyobbítása érdekében, akkor legalább két esküdtnak kell kimennie szemlére, és a helyzet megszemlélése után a bűnöst ítélik három márka megfizetésére a bírónak és ismét három márka megfizetésére a sértettnek és a helyéről elmozdított határjelet is vissza kell helyeznie az eredeti helyére.

6. fejezet. A szomszéd szőlejéből föld elviteléről a saját szőlőbe

Ha valakinek lejtős hegyen alacsonyabban fekvő szőlője van, és a magasabban fekvő, közvetlenül szomszédos szőlőből a maga hasznára és javára az idegen földet úgy hordja el, hogy a felsőbb szőlő

tőkéi termőföld nélkül maradnak, és a termőföld nélkül maradt tőkék az alacsonyabban fekvő szőlőre hajlanak, az esküdtpolgárok a fenti módon meg kell szemléljék azokat a tőkéket, amelyek a föld hiánya miatt ledőltek, és a bűnös azonnal tartozik jóvátenni a szomszédjának okozott kárt. Ezenkívül fizessen a bírónak három márkát, és annak is hármat, akit megkárosított.

7. fejezet. Az esőviznek a tudatosan készített csatornákon való lefolyásáról az egyik szomszéd szőlejéből a másik szomszédéba

Ha valakinek a szőleje lévén a hegyen, és úgy készít árkokat az esővíz levezetésére, hogy ez a víz szomszédjának szőlejébe folyik át (meatum habuerit), és annak ebből kára származik, hasonlóképpen fizessen a bírónak három márkát és a károsult személynek is hármat, és köteles saját költségén megszüntetni a vízlevezető árkot szomszédjának szőlejébe.

8. fejezet. Azok büntetéséről, akik vermet ásnak a vadak elfogására, és ezzel másoknak kárt okoznak

Aki szőleje körül a vadfogásra vermet ás, és nem gondoskodik a megfelelő őrzésről, és valaki a szomszédok vagy az emberek közül ebbe beleesik, vagy akárha marha, ló vagy másféle háziállat esik bele ebbe a verembe és elpusztul, vagy csontját törí, vagy más módon megsérülne, akkor a vermet ásonak meg kell fizetnie az okozott kár teljes értékét, és a vermet újból be kell töltenie földdel.

9. fejezet. Hogy senki se készítsen ösvényt a szomszéd szedetlen szőlején keresztül

Ha valaki a szomszédok közül a szomszédjának szedetlen szőlején keresztül ösvényt készít, mégpedig olyat, hogy a saját sajtójához rövidebb útja legyen, a szüretelők által okozott kárt térítse meg, és egy fertályt, azaz egy márka negyed részét köteles a bírónak fizetni.

10. fejezet. Hogy az utca felé senkinek sem szabad a bíró engedélye nélkül nagyobbítania a házát

Hogy senki sem bővítheti a házát az utca felé a bíró és az esküdt-polgárok beleegyezése és engedélye nélkül, úgy tudniillik, hogy meghaladja a szomszédok házát, és hogy az épület miatt az utcára akadályozza a kilátást.

11. fejezet. A tetőcsatornák készítéséről, hogy az esővíz vagy az olvadó hó ne ártson a szomszédnak

A háztulajdonos köteles ellátni a házát csatornával, nehogy az esővíz vagy az olvadó hó valamilyen kárt okozzon a szomszédjának.

12. fejezet. A két szomszéd közötti közös kanális készítéséről

Ha két, vagy több ház egymás szomszédságában szorosban áll egymás mellett, akkor az ilyen szomszédok közös költséggel építsenek csatornát a házak épségben tartására.

13. fejezet. A ház előtti földterület engedélyezett nagyságáról

Miután elkészült a ház és az utcát a szokott módon elrendezik, akkor minden egyes ház ura az utca felőli földből, Buda városának szokása szerint, nem bírhat többet másfél lábnyi területnél.

14. fejezet. A pincék ásásáról a szomszédok kára nélkül

Ha valaki, pincét készítve, saját házában vermet ás a bor tárolására, akkor a saját udvarában vagy saját háza alatt, és ne a szomszéd udvarában vagy a szomszédok háza alatt ássa azt. Bármit is akar valaki ásni, azt csak a saját házában és a saját területén áshatja.

15. fejezet. A vásárolt ingatlanok árának fizetési feltételeiről és határidejéről

Ha valaki házat, szőlőt, szántóföldet, kaszálót vagy bármilyen ingatlant vásárol, és annak árát bizonyos meghatározott időpontban kell kifizetnie, a feltételektől eltekintve, ha az első időpontban a részletet kifizette, de a másodikat nem teljesíti, és ha annak a bizonyos birtoknak eladója nem tiltakozott a bíró és az esküdtpolgárok előtt, és a tiltakozást nem akarja megismételni, ha több fizetési határidő van még hátra, akkor a birtok vagy birtokok eladója köteles ezeken a határidőkön a birtokáért járó pénzt elfogadni, és a birtokot valóságosan átadni annak, akinek eladta. Ha azonban a birtok eladója az elmulasztott határidőn a bíróhoz és esküdtekhez fordul a fizetés megtagadása miatt, és jogi úton akarja felszabadítani a birtokát vagy birtokait, akkor a bíró és az esküdtek hívassák be azt, aki nem tartotta be a határidőt, és a már kifizetett pénzt köteles letétbe helyezni, és ezzel a birtokot az eladó számára felszabadítja. Ha azonban a pénzt nem akarja letétbe helyezni, akkor az eladó köteles várni az utolsó fizetési határidőig. És ha a vevő az utolsó határidőkor megtagadja az egész összeg kifizetését, akkor a vevő az első időpontban fizetett összeget is elveszíti, és a birtokot azonnal oda kell ítélni az eladónak. Ha azonban az üzletet feltételeesen kötötték, úgy tudniillik, hogy szavahihető tanúk előtt mindkét félnek, tudniillik a vevőnek és az eladónak akaratóból úgy döntöttek, hogy ha az első törlesztés megtörténne a meghatározott időben, és ha a másodikat elmulasztaná, akkor a már kifizetett részt a vevő elveszíti, és az eladónak át kellene engednie. És ha a második fizetési határidőn fizet, és a harmadik részletet hanyagolná el, hasonlóképpen járna. Ha pedig az első, a második és a harmadik részletet kifizeti, de a negyediket, vagy az utolsót nem, akkor a feltételek, amelyekre a felek önként kötelezték magukat, a szavahihető tanúk előtt hatályosak maradnak.

16. fejezet. Ha valaki vissza akarja vonni a megkötött üzletet, mert úgy véli, hogy olcsón adta el birtokát

Ha egy ember házat, szőlőt vagy bármiféle birtokot vásárol azzal, hogy az árát két, három, vagy több részletben fizeti meg, és ha az eladó a megkötött üzletet olcsónak véli, és a pénzt egyetlen időpontban sem akarja fölvenni, úgyhogy minden módon megkísérli

a megkötött üzletet visszavonni, akkor a vevő a fizetési határidőkön minden halogatás nélkül fizessen az eladónak az esküdtek vagy egy esküdt jelenlétében. Ha pedig az eladó nem hajlandó fölvenni a pénzt, akkor ez a pénz ne maradjon a vevőnél, hanem az esküdt-polgárnál. Végül a következő bíraskodási időpontban, a bíró és az esküdtpolgárok előtt jelenjen meg, és előttük tiltakozzék, mert az előre megállapított határidőkön tényleg fizetett, és a pénzt az esküdtnak átadta; mindezt írják be a város kisebb könyvébe, és így eleget téve minden fizetési határidőnek, nyerve el a vásárolt birtokot.

17. fejezet. Hogy a birtokokat csak akkor adják el idegeneknek, ha köztük akarnak megtelepedni

Ha a polgárok közül valaki a házát vagy szőlejét, vagy egyéb birtokát, illetve ingatlanát valamely idegennek akarja eladni, aki nem tagja a városi közösségnek, amelynek területén vagy szőlő-hegyén helyezkedik el, vagy telepítették az ingatlant, tekintet nélkül arra, hogy az illető vevő atyafi, vérrokon vagy jó barát, ha nem akar az illető a polgárok közé jönni és köztük lakni, akkor a polgár által eladott birtokokat a város lakói és polgárai ugyanazért az árért megvehetik, és maguknak megszerezhetik, nehogy a birtokot elidegenítsék a polgároktól és a városlakóktól, és kívülálló emberek kezébe kerüljön.

18. fejezet. Az árvák birtokának a végrendelet végrehajtói által való elidegenítéséről, az árvák távozása után városukból

Ha valaki a polgárok fiatalokú gyerekei közül szülei halála után a szülői végrendelet végrehajtójánál vagy megbízottainál marad a szülőktől örökölt birtokkal együtt, és végrehajtók felügyeletét és fenyítését eltérni nem akarván őket elhagyva eltávozik az ország távoli részeire, vagy erre vagy arra 10 vagy 20 mérföldnyire lakik az országban, és itt idővel nagykorúvá válva visszaemlékszik ősi státusára, és visszatér saját hazájába, és közben a szülei végrendeletének végrehajtói a birtokokat tőle elidegenítették, akkor tekintet

nélkül a városban szokásos és a birtok eladásáról kiállított oklevélben kifejezett elévülési határidőre, ha a végrendeleti végrehajtók életben vannak, akkor vissza kell adniuk a hazájába visszatért árvának az elidegenített birtokot eredeti formájában. A végrendelet végrehajtóinak a saját vagyonukból kell azt vagy azokat teljes egészében kártalanítani, akinek vagy akiknek az árva birtokait eladták. Ha pedig a végrendelet végrehajtói időközben elhaláloztak, akkor a teljes kártalanítást abból a vagyomból kell eszközölni, amelyet saját örökösöikre hagytak.

19. fejezet. A szülőföldjükön tartózkodó árvák birtokainak eladása a végrendelet végrehajtói által

Ha az árva a szülőföldjén tartózkodik, és onnan el nem távozott, megmaradt azon helység lakójának, ahol a ráhagyományozott birtokok fekszenek vagy elterülnek, és ezeket a birtokokat a végrendelet végrehajtói eladták vagy elidegenítették, akkor, ha az árva nagykorúságát elérve az eladásnak semmiben sem mond ellent, és nem tesz ellene, akkor a végrendelet végrehajtói által eladott birtokok teljes egészében azok kezén maradnak, akik azokat megvették vagy megveszik.

20. fejezet. A kényszer alatt tett eladási szerződésekről

Ha egy ősi vagy atyai birtokokkal rendelkező leány, szülei halála után férjhez megy, és a férje pazarló, a dolgokat részegségében és torkosságában elpazarló ember lenne, aki tunya életet folytat, és a feleség vagyonát haszontalanul el akarná tékozolni (amit a szomszédok valami formában észrevesznek) olyannyira, hogy a feleségét veréssel is kényszerítené arra, hogy a bíró és az esküdtpolgárok jelenlétében szerződést kössön az ősi vagy az atyai birtokok eladásáról, és mivel ő ezt a szerződést, mint mondtuk, kényszerítve és erőltetve kötötte, ezért az ilyen szerződésnek semmiféle hatálya ne legyen, sőt a bíró és az esküdtek ne is fogadják el, mert ha az asszonynak gyermekei lennének, akkor a birtokoknak ezekre a gyermekekre és azok utódaira kell átszállani.



### 21. fejezet. A testvérek között fel nem osztott szőlők műveléséről

Ha a szülők halála után a szőlőbirtokok a leány- és fiútestvérekre szállnak, úgyhogy egyik a fiúk vagy a lányok közül műveltetné ezeket a szőlőket a többiek beleegyezésével, és anélkül, hogy a szőlő föl lenne osztva köztük, az ilyen birtokok termését annak kell elvinni és magáénak megszerezni, aki megműveli. Ha azonban megtörtént a felosztás, és egyikük a másik részét művelné beleegyezés nélkül, annak terméséből semmiféle része nem lehet, hanem a haszon teljes egészében azé legyen, akinek a szőlőjét beleegyezés nélkül művelte, mégpedig azért, mert vakmerő föltételezéssel művelte ezt.

### 22. fejezet. Adósságokról vagy egyéb dolgokról, melyeket valakinek halála után követelnek

Ha egy ember, szülei halála után valakit adósság miatt támad meg, állítván, hogy az illető bizonyos pénzüsszeggel vagy bármely egyéb dologgal tartozott a szüleinek, és felperes nem rendelkezik írásos bizonyítékkal és megfelelő tanúbizonyossággal, akkor a megtámadott alperest minden eskü nélkül szabadnak és ártatlannak kell nyilvánítani. Ha azonban a megboldogultnak bármilyen dolgát bírná valaki, és ha azt adósság címén magának akarná megtartani, ha emiatt az örökösök megtámadnák, és ő azt állítja, hogy ezeket a dolgokat zálogként adta át neki, de nincs semmiféle kielégítő tanúsága róla, akkor egyedül esküjével jelölheti meg annak a tartozásnak a mennyiségét, amelynek fejében azt a dolgot neki átadták.

### 23. fejezet. Arról a tanúról, aki valakinek elhalálozása után nem hajlandó az eladott birtokokról tanúvallomást tenni

Ha egy tanú az előtte kötött adásvételi szerződésekről azért nem hajlandó vallani, mert az, aki meghalt, valamely más dologgal adósa neki, és ennél több polgár volt jelen tanúként, akkor annak ellenére, hogy az az egy tanú nem hajlandó vallomást tenni, a többi vallomására, elég ha ketten vagy hárman vannak, a szerződést takintsék érvényesnek és elfogadottnak.

### III. KÖNYV

1. fejezet. Kezdődik a vérontásról és erőszakoskodók és a gonosztevők elleni büntetésekről szóló traktátus, és pedig először a közönséges gyalázkodó szavakról

Ha egy ember bárkit egyszerű gyalázkodó szavakkal becsületében megsért, azzal, hogy kutyafajzatnak vagy hazugnak, gonosznak, álnoknak, árulónak, hitványnak, rágalmazónak, becstelennek, gyalázkodónak nevezi, vagy bármi egyébbe becsületében megtámadja, ami a saját személye iránti sértésnek látszik, és ezt kielégítő tanúbizonyossággal igazolják, akkor a megvádolt minden egyes sértésért a megsértettnek egy fertályt legyen köteles fizetni, a bírónak pedig hasonlóképpen. Ha pedig ezt nem lehet igazolni kielégítő tanúbizonyossággal, akkor a következő bíraskodási napon, minden egyes gyalázkodó szó miatt a megvádolt esküvel tisztázza magát, mégpedig az egymást követő időpontokban, mivel minden egyes személy csak egy esküt tehet egy nap és nem többet.

2. fejezet. A becsületet tönkretévő gyalázkodó szavakról

Ha valakit olyan gyalázkodó szavakkal illetnek, amelyek nyilvánvalóan tönkretezik a másik becsületét és jó hírét, azt állítva, hogy az illető kurafi, tolvaj, rabló, gyújtogató, hamisító, esküszegő pap vagy szerzetes, házasságtörő, gyilkos, varázsló vagy boszorkány, eretnek fia, vagy bármilyen más szóval, amellyel a szülők vagy ősök hírneve bemocskolva és megtámadva látszik, és ha ezt a gyalázkodást kielégítő tanúbizonyossággal lehet igazolni, akkor a bűnös személy álljon a tanácsháza ajtajában, vagy ott, ahol nagyobb nép-

tömeg jön össze, mármint a templom ajtajában, annak külső oldalán, vagy magán a téren, ahol a nagyhetet ünneplik, ahol nagyobb néptömeg van együtt, és vezesse oda a hírnök, és a hírnök nagy hangon háromszor hívja fel a nép figyelmét. A felhívás után a bűnös személy hangos szóval mondja el mindenki hallatára, fölsorolva mindazokat az esztelen gyalázkodó szavakat, amelyeket becsületsértőn kimondott, és legyen kutyaszar a kezében, háromszor mondva, hogy mindazzal, amellyel az engem vádló jó ember ellen mondtam, kutyaként hazudtam, mivel haszontalanul és gonoszul gyalázkodva szóltam, és mind a három alkalommal üsse meg a száját a kutya-szarral. Ha pedig ezt nem akarja megtenni, vagy az előbb mondot-takat nem teszi alaposan, akkor a nyelvét vasharapófogóval húzzák ki, és vágják le. Ha azonban ezeket a gyalázkodó szavakat nem lehet elégséges tanúbizonyossággal bizonyítani, akkor az illető három egy-mást követő bírósági napon harmadszorra tisztázza magát, harmad-magával tett esküvel.

### 3. fejezet. Kék foltokkal, sérüléssel és vérontással járó ütlege-lésekről

Ha valaki bárkit titokban vagy nyilvánosan megver, és ezáltal az illetőnek kék foltokat és sérüléseket okoz, vagy okozhat, és ezt megfelelő tanúságtétellel bizonyítani lehet, vagy pedig, ha háromszor beidézve a három bíraskodási napon nem akar sem személyesen, sem törvényes képviselője által megjelenni, és nem is törekszik erre, akkor a sértett személynek minden kék foltért, sebért vagy vérontá-sért egyenként három márkát fizessen, és az akkori bírónak is hármát. Ha pedig nem lehet megfelelő tanúskodással igazolni, akkor, ha a kék foltokat, sebeket vagy a vérontást megmutatták az esküdtpol-gárnak, hogy ti. mennyi és mekkorák voltak azok a kék foltok, sebek és vérfolyások, akkor az illető vádlott az egymás utáni idő-pontokban önmaga és két tanújának esküjével harmadszorra tisztázza magát. Ha pedig a sebeket és vérfolyásokat a vádló nem mutatja meg az esküdtnék vagy esküdteknek, vagy ha nem látszanak nyilván-valóan és teljesen a sebek, sérülések és vérfolyások helyei, akkor a vádlott a legközelebbi ítélkezési időpontban saját esküjével tisztázza magát, az eset nagyságának és fajtájának megfelelően.

#### 4. fejezet. A seb nagyságának megállapítása; az alattomos megsebesítés és annak büntetése

Ha valaki megsebesít valakit, és a seb hosszúsága akkora lenne, mint a középső ujj hossza, a mélysége pedig akkora, mint a kisujj hossza, akkor elfogadható módon kell a tanúkkal igazolni, hogy ezt gyűlöletből vagy veszekedés során okozták, nem pedig alattomosan. — Alattomosan pedig ekképpen sebesítik meg a másikat: valaki neheztel embertársára, emiatt ügyesen elrejtőzik, és előre megfontolt szándékkal hátulról álnok módon megsebesíti az arra jövő illetőt; ebben az esetben a tettes büntetésből mind a megsebesítettnek, mind pedig az akkori bírónak 3—3 márkát fizet minden sebért. Ha pedig a megsebesítés alattomoságát nem lehet elégségesen bizonyítani, de ténylegesen megtörtént, és a sértett személy a megsebesítése után a városi esküdthöz fordult, megmutatva sebeit, és megnevezve a személyt, akit gyanúsít — akkor a gyanúsítottnak 13 tanúval kell igazolni ártatlanságát, és erre mind neki, mind pedig 6 tanújának meg is kell esküdni.

#### 5. fejezet. A ruhával bekötözhető sebekről és a csontkivételről

Ha egy ember valakit a fején megsebesít, vagy más testrészén, amelyet ruhával be lehet takarni, és ebből a sebből vagy sebekből az orvossal bizonyítható módon csontdarabok jönnek ki, és ezt a vádlottal szemben megfelelően igazolni is lehet, akkor a vádlott minden egyes, a sebből vagy a sebekből kivett vagy kitépett csontdarabért a sértett személynek egyenként tíz márkát kell fizetnie, és az akkor működő bírónak ugyanannyit kell adnia.

#### 6. fejezet. A ruhával be nem takarható sebekről és a velük járó csonttörésről

Ha a testnek olyan helyén ejtik a sebet, amelyet ruhával nem lehet betakarni, vagyis a homlokon, az arcon, orron, ábrázaton vagy a nyakon és a kézen, akkor az ilyen sebért a sebet osztó a sértett személynek egyenként 10 márkát fizessen, és ugyanúgy az akkor működő bírónak is tíz márkát tartozik adni és fizetni. Ha azonban

nem lehet megfelelő tanúskodással igazolni, akkor a vádolt személy a fent leírt sebek mindegyikéért, amint az előző fejezetben le van írva, ahol a csontok kivételéről (töréséről) van szó, ugyanolyan ítélet alá esik, azaz, hogy a vádolt személy minden egyes csont kivételéért vagy az illető helyen okozott sebért a bíraskodási napokon egymás után huszonöt alkalommal meg kell jelenjen ártatlanságának igazolására, és harmincadszorra igazolja magát, önmagának és tanúinak esküjével, mert az ilyen helyeken keletkezett sebeket bíróságilag mindig a testcsonkítással egyenrangúnak ítélik meg.

7. fejezet. Ha valakinek a szakállát gyűlölettől vezettetve kicsupálják és annak bírságolásáról

Ha valaki bárki szakállát gyűlöletből kicsupálja, és ha ezt megfelelő tanúskodással bizonyítani tudja, akkor minden egyes kitépett szál szakállért tartozik a sértett személynek egy márkát fizetni, mert ezt a botrányos és gyalázatos bűncselekményt elkövette. Ha azonban a felperes nem tudja megfelelő tanúskodással igazolni a bíróságon, és az alperes tagadja tettét, akkor az alperesnek tisztáznia kell magát annyi tanú közbenjöttével, ahogy arról fentebb a testcsonkításánál szó volt több fejezetben. Ha azonban a felperes nyer az alperes ellenében, akkor az alperes az az évben hivataloskodó bírónak annyit fizessen, amennyit a sértett személy részére bírságként fizetni kell.

8. fejezet. Ha valaki haját gyűlölettől vezettetve kitépik és annak bírságolásáról

Ha valaki haragból megtámad valakit, és annak kitépi a haját, nem tudva mennyit, és ezt megfelelő tanúskodással bizonyítja, akkor arra kell ítélni, hogy a sértett személynek 10 márkát fizessen. Ha azonban nem igazolható kielégítő tanúskodással, és ha az illető nem mutatja meg az esküdtnek megtépett fejét, akkor a sértő a következő bíraskodási napon önmagát saját esküjével tisztázza. Ha azonban megmutatja, és ha az esküdt valóban látta a kitépett haj helyét, akkor a vádlott ugyanúgy tisztázza magát, ahogyan fentebben a testcsonkításnál mondtuk.

### 9. fejezet. A megvakításról, az orr, a kéz vagy a láb levágásáról

Ha valaki bármilyen formában történő ütéssel kiveri a másik ember szemét, vagy törrel levágja az orrát, karddal vagy törrel levágja kezét vagy lábát, bármelyiket is követi el ezek közül, és ezt kielégítő tanúskodással bizonyítani is tudja, fizessen a sértett személynek 16 márkát és az az évi bírónak ugyancsak 16 márkát. Ha azonban nem tudja kielégítően bizonyítani, a vádlott jelenjen meg a bíróságon ötvenedmagával ártatlanságának tisztázására, és tisztázza magát huszonnegyedmagával tett esküjével a legközelebbi bírászkodási napon.

### 10. fejezet. A gyilkosságról és az elfogott gyilkossal szembeni peres eljárásról, az ítéletnek hírnök általi kihirdetéséről

Ha valaki emberölést követett el, és ezt kielégítő tanúskodással bizonyítani is lehet, fővesztésre ítélik; ha pedig a vádló nem ejti el a vádat, le kell fejezni; a pert pedig a következőképpen kell lefolytatni, hogy a kiszabott időpont elérkeztével a bíró és az esküdtek elfoglalják helyüket az ítélszékekben, és először kérdezik meg a felperest, hogy akarja-e érvényesíteni jogát a vádlottal szemben. Ha az igennel válaszol, a bírónak mintegy irgalomból indítatva, sajnálkozva kell mondania: jó ember, vagy jó asszony, mi hasznod van neked ennek az embernek a halálából, vajon ettől föltámad-e a férjed vagy az atyádfia? Ezután a bírónak rövid szünetet kell tartania. Majd másodszor is meg kell kérdeznie hasonló módon, hogy akarja-e érvényesíteni a jogát a gyilkossal szemben, és ha a felperes ismét azt feleli, hogy akarja, akkor a bírónak ismét szelíd szavakkal kérnie kell a felperest, hogy ne siettesse a gyilkos halálát. Szünet után harmadszor is, kissé hosszabb formában, mint először, meg kell kérdeznie a felperestől, hogy akarod-e ügyedet ez ellen az ember ellen jogi úton érvényesíteni? És ha az harmadszor is azt feleli, hogy akarja, akkor az esküdtpolgár, akire a per lefolytatását a bíró rábízta, feláll és a gyilkos ellen ilyen formában mondja ki az ítéletet: Bíró uram, elvárják tőlem, hogy jogi úton kérjem az ítéletet ez ellen a

gyilkos ellen, és részletesen elmondja, hogyan követte el a gyilkosságot, hogyan bizonyították kielégítő tanúságtétellel, hogy a gyilkos követte el a gyilkosságot, és ennek a kifejtése után azt kell mondania az esküdtnök: Bíró uram, esküdtt uraim, és én veletek együtt úgy döntöttünk, hogy a hírnök hirdesse ki ennek a gyilkosnak ítéletét; és a hírnöknek a gyilkos mellett állva, ezt kell mondania: Bíró uram és esküdtt uraim, mivel nekem kell kimondanom az ítéletet ez ellen a gyilkos ellen, azért az ítélet az, hogy vezessék ki arra a helyre, ahol az embereket lefejezik, és ott fejezzék le, hogy többé ne onthasson ártatlan vért. Amikor pedig arra a helyre vezetik, ahol le kell fejezni őt, a hírnök csendre inti a népet, és hangos szóval megmagyarázza nekik, hogy aki ártatlan ember vérént ontja, ilyen gyalázatos halállal múlik ki, mint ez az ember. Miután pedig lefejezték, az illető fejét tegyék az ülepe mellé.

11. fejezet. Tetemrehívás a tanácssháza előtt és hogyan kell eljárni az elmenekült gyilkos ellen

Ha egy embert megölnek, holttestét a temetés előtt el kell vinni a tanácssháza elé, és ott az illető feleségének és atyafiainak hangos szóval meg kell nevezni a gyilkost, akire gyanakszanak, a körülálló esküdtpolgárok előtt, mondván, hogy ő gyilkolta meg a halottat. Előbb megsemléli a sebhelyeket a holttesten, majd a temetés után ha a gyilkosnak kikiáltottat jog szerinti eljárással elfogják, és ha a gyilkosság elkövetését nem tudják rábizonyítani, és a perbe fogott tagadja a tettet, azt állítva, hogy ment és ártatlan, akkor az illető vádlott, illetve elfogott százdmagával a törvény előtt megjelenik ártatlanságának bizonyítására, és magát tisztázza negyvennyolcadmagával tett esküvel a következő bírósági időpontban. Ha pedig akár ő, akár pedig a tanúi csalnának és megtévesztenének, akkor azonnal mondják ki a fővesztés ítéletét a fent leírt és részletezett módon.

12. fejezet. Az urakat és férjüket titokban megölő asszonyokról

Ha egy asszony szolgájának segítségével, akivel együtt élt, megöli az urát és férjét, és ezt megfelelően tanúskodással bizonyítani lehet, a nagyobb bizonyosság okáért, mindkettejüket kötéllel kell megkö-

tözni, és kínvallatással ki kell vizsgálni és vallasni őket. Mindezek után bizonyosságot szerezhettek arról, hogy hogyan és mi módon ölték meg urukat, illetve az asszony férjét. Az asszonyt az akasztófa alatt élve el kell temetni, a szolgát pedig, aki nem szégyellette bemocskolni ura becsületét, és oly gonoszul kiontani az ártatlan vért, mezítenül egy kocsira kell kötni, és kocsin megkötözöttén kell állnia. A kocsira egy izzó parázssal teli serpenyőt kell tenni, és a parázsba annyi tüzes harapófogót kell tenni, hogy a parászból mindig lehessen izzó harapófogót kivenni, hogy az izzó fogókkal kell ura gyilkosának a testét kínozni, és a város minden utcáján végig kell vezetni a kocsit, azután el kell vinni a vesztőhelyre, és ott le kell fejezni.

13. fejezet. Az embereket méreggel megölő férfiakról és nőkről és az őket sújtó büntetésről

Ha férfiak és nők embereket pusztítanak el méreggel, és ez többször is közismertté válik, akkor a bírónak és az esküdteknek jogi eljárással kell e gonosz bűnténynek útját állni, és pedig oly módon, hogy titokban nyomozókat küldjenek ki, akik különlegesen gondos nyomozást folytassanak le, és ha nyilvánvaló nyomra akadnak, azonnal tartóztassák le az ilyen férfiakat, illetve nőket, és kőpadon kínzásokkal kell vallasni őket, mert az ilyen gonosztettet a legravasabb módon hajtják végre, és ha bűnösnek találják őket, miután kimondják felettük az ítéletet, mindenki szeme láttára és nyilvánosan vigyék őket a vesztőhelyre, és ott égensék el őket, hogy másoknak is elrettentő például szolgáljanak.

14. fejezet. A bírónak kell képviselni annak a megölt embernek az ügyét, akinek nincsenek vérbosszút követelő rokonai

Ha jövevény jön a városba, és őt ott egy ember a vagyona vagy más egyéb ok miatt megöli, akkor ténylegesen a bírónak kell elfogatni a gyilkost, és ha nincs senki a hozzátartozók között, aki követelné a megölt ember vérbosszúját, akkor magának a bírónak kell a gyilkos ellen az eljárást lefolytatni, mégpedig oly módon, hogy a bíraskodási napon a gyilkost a tanácsházba vezetik, a bíró és az



esküdtpolgárok az ítélszéken helyet foglalnak, a bíró pedig fel kell álljon, a bíraskodási jogkörét átruházva ideiglenesen a pénzügyek bírójára vagy az egyik esküdtpolgárra, és fölállva helyéről, így kell szólnia: Bíró uram és esküdt urak, vádat emelek ez ellen a gyilkos ellen, mert megölte atyámfiát. Kérem, hogy hirdessétek ki az ítéletet ez ellen a gyilkos ellen; s ha tagadná, tudjátok meg, hogy tetten érték, és a kimondott ítélet után le kell fejezni. Amikor pedig elvezetik a vesztőhelyre, a bírónak kell őt lefejeztetni.

15. fejezet. A nőkről, akik házasságtörésben fogant gyermeküket megölik és akik saját leányukat prostituálnak adják

Ha egy özvegy vagy egyéb asszony házasságot törve vagy paráználkodva fogan, és a magzatot megszüli, és az újszülöttet megöli, vagy ha a leányát pénzért prostitúcióra adja, és ezt elégségesen, azaz hozzátartozóinak vagy szavahihető és tisztos férfiak tanúságtételével igazolni lehet, az ilyen asszonyt a vesztőhelyre kell vinni, és ott tüzzel kell elemészteni és elégetni.

16. fejezet. A leányokat vagy a fiatal asszonyokat pénzért elcsábító kerítőről

Ha valamely öregasszony leányokat vagy fiatalasszonyokat pénzért vagy kedvezésért megbecstelenítésre vagy házasságtörésre csábít el, a házbeliek, az ügyfelek vagy egyéb, házasságon kívül álló személyek javára, és ez jogilag kielégítő módon rájuk bizonyítható, akkor az ilyen öregasszonyokat élve meg kell kötni, és sodró víz habjaiba dobni.

17. fejezet. A házasságtörést elkövető törvényes feleségről vagy férjről

Ha egy törvényes házasságban élő férfi vagy nő házasságtörést követ el, akkor az a férfi, aki törvényes feleségét valakivel rajtakapja, mindkettőt jog szerint megölheti, és meg is kell ölnie, ha van hozzá elégséges ereje. Ha nincs hozzá ereje, akkor be kell záratni

őket és börtönbe vettetni, és törvényes úton súlyos kínzással kell kivizsgálni és kinyomozni az ügyüket a bíró és az esküdtek jelenlétében, és miután rájuk bizonyult a tett elkövetése, akkor a vesztőhelyre kell hurcolni az ilyeneket, és sírt ásva ott, élve kell őket a sírban egymás fölé temetni, derekukat karóval átütni, és így élve kell őket eltemetni.

18. fejezet. A tisztességes asszonyoknak saját házukban való meggyalázásáról és megerőszakolásáról

Ha egy beszállásolásra érkező vagy a házba titokban besurranó férfi egy tisztességes asszonyt, özvegyet, akár házast erőszakkal meggyaláz, és ha ez a szomszédok hallatára kiáltani tud, ez már elégséges bizonyíték. Ha azonban halállal megfenyegetve nem mer kiáltani, de amint ki tud menni, a szomszédok előtt könnyes szemmel tiltakozik, végül pedig ha a bírót és az esküdt polgárokat felkeresve siránkozva és könnyes szemmel elmondja nekik megerőszakolását és meggyalázását, akkor az illetőt jog szerint el kell fogni, börtönbe zárni, és súlyos kínzással vallasni. Ezután az erőszakot elkövetőt a ló farkához kell kötni, és a város minden utcáján végig kell hurcolni, végül pedig el kell vinni a vesztőhelyre, és ott le kell fejezni.

19. fejezet. A szüzek meggyalázóiról és az ellenük lefolytatandó eljárásról

Ha egy ember meggyaláz egy szüzet és az kiált, és megerőszakolásának jelét, amint kell, az ingén vagy egyéb tényekkel bizonyítja, ez elégséges bizonyosságul szolgál. Ha azonban nem kiálthat, vagy a kiáltót senki sem hallja, mert valahol bezárva tartják, akkor, amint kijöhet, menjen a tisztességes asszonyok elé, és könnyes szemmel panaszkodjon nekik. Végül pedig a bíró elé járulva ugyanígy tegyen panaszt nála. Ekkor az erőszakot tevőt fogságba kell vetni, és súlyos kínzásokkal ki kell vallasni, majd ezek után a ló farkához kell kötni, és az előző módon leírtak szerint az összes utcákon végig kell hurcolni, végül pedig a vesztőhelyen le kell fejezni.

20. fejezet. A leányoknak vagy tisztességes asszonyoknak a mezőn történő megerőszakolásáról

Ha egy leányt vagy tisztességes házas, illetve özvegyasszonyt a mezőn megerőszakolnak, akkor azonnal, amint a városba, a városkába, illetve a faluba beér, könnyes szemmel siránkozva kell tiltakoznia a megerőszakolás ellen, mert ha kiáltozott volna, amikor erőszakot követtek el rajta, senki sem hallhatta volna meg. Ezek után a bírónak, az esküdteknek sőt az egész közösségnek az ilyen erőszakot elkövetőt ezért a gyalázatos bűntényért üldözni kell, és az előzőek szerint súlyos kínzással vallatni, és ezután, ha ki lehetett nyomozni és meg lehetett találni, akkor a ló farkához kell kötni, és a város minden utcáján végig kell hurcoltatni, és a kínpadon keréken össze kell törni a csontját, és tagonként kell kerékbe törni, hogy félelmet gerjessen minden gonoszat tenni akaróban.

21. fejezet. A leányról, aki beleegyezését adja egy ifjúnak abban a reményben, hogy az majd törvényesen feleségül veszi

Ha egy leány önként egy ifjúé lesz, aki őt szóval, ajándékokkal vagy ígéreteivel rászedi, és ő később hajtincsekkel ékesítve, asszonyi ruhát magára véve vakmerő feltételezésében, szemérmetlen arccal a bíró vagy az esküdtek elé megy, elmondva valóságosan, hogy bíró uram és esküdtek urak, íme ez az ifjú azzal hitegetett engem, hogy törvényes feleségül vesz, és hízalgő szavaival annyira megkörnyékezett engem, hogy én beleegyeztem kívánságába, és ő megfosztott engem szüzességem zárától, és most nem akar engem feleségül venni. Kérem, hogy nekem vele kapcsolatban igazságot és ítéletet szolgáltatassanak. Ennek megtörténte után, ha az ifjú azt feleli, hogy megígérte, hogy őt feleségül veszi, azonban most őt nem vehetem magamhoz, mindenféle körülményekre hivatkozva, akkor feleségül kell vennie, nem tehet másként. Ha azonban az ifjú tagadja, egyedül saját esküjével tisztázza magát, hogy nem ígérte meg neki, hogy törvényes feleségül vesz, és szabadnak és feloldottnak jelentik ki.

## 22. fejezet. A nyilvános prostituáltat megerőszakolókról

Aki nyilvános prostituáltat megerőszakol, és a nő hangos kiáltással tiltakozik a megerőszakolás ellen, kielégítő tanúbizonyosság esetén az ilyet ítéljék fővesztésre, és a ló farkához kötözve vigyék a vesztőhelyre, és ott fejezzék le.

## 23. fejezet. A házában vagy a szőlejében megtámadott emberről és a márkáról

Ha valaki megrohanja egy polgár házát, és ott a polgárt fegyveresen megsebesíti, a sérülésekért, a sebekért, zúzódásokért, tagok megsebesítéséért az előbb meghatározott módon fizessen, ha kielégítő tanúskodással bizonyítani lehet, sőt egyedül két szomszédnak a tanúságtétele is elégséges, akik kiáltani hallották. És azért, mert erőszakkal berontott a házba, ítéljék fővesztésre amelyet harminckét márkáért megválthat a sértett személytől, akinek ezt fizesse ki, és az az évi bírónak is fizessen 32 márkát, mindegyik márkáért pedig fizessen egynegyed aranyforint híján négy aranyforintot. És ha a szőlőben levő és ott dolgozó embert támadja meg, és ez bizonyítani tudja szomszédokkal, akiknek vallomását el kell fogadni, és mindenben az előbb kifejtett ítélet alá essen.

## 24. fejezet. Milyen módon és kikkel kell bizonyítani a saját házában és szőlőben történő erőszakot és hatalmaskodást

Ha az előbbi esetekben a vádlott ellen a vádat nem sikerült kielégítő tanúskodással bebizonyítani, akkor a vádlott a vádlóval szemben tisztázhatja magát a sértés vagy sértések alól annyi tanúval és személyel, ahogyan azt az előbbieken elősoroltuk. Végül a hatalmaskodásért, amellyel a sértettek házában vagy szőlejében megtámadta, akár nappal, akár éjjel, mindazokkal a keresztény hiten levők — ha férfi férfiak — esküjével tisztázza magát. Ha azonban az éjjeli órákban követte el, akkor a város azon lakóival kell magát esküvel tisztáznia, akik jóban és rosszban vele együtt voltak, az egymás után következő bíraskodási határidőkön.

25. fejezet. Azokról, akik a saját házuk előtt ásott kutat nem őrzik

Ha valaki kutat ás a háza előtt, és azt nem látja el megfelelő korlással, és ha marha vagy ló, vagy bármely állat beleesik, és a csontját töri, vagy lemerülve megfullad, vagy bármi módon a kútban elpusztul, a kút gazdája, akinek háza előtt a kút áll, az okozott kár értékét teljes egészében meg kell fizesse, a sérült vagy elpusztult állat azonban a kút gazdájáé marad.

26. fejezet. Annak a gazdának a megbüntetéséről, akinek a háza előtt ásott kútjába ember esett

Ha gyermek, italos vagy beteg ember, bármily oknál fogva beleesik a kútba, és bármilyen sérülést szenved, a kút gazdája ezekért a sérülésekért úgy kell fizessen, mintha saját kezével okozta volna a sérüléseket. A fizetés pedig a fentebb leírt formában történjék (ha sérülésről, vérontásról, sebekről, csonkításról vagy csonttörésről van szó). Ha a beleesettek meghaltak, fővétellel büntessék, ha pedig a sértett személlyel kibékül, akkor az az évi bírónak 30 márkát fizessen fejének váltságdíjáért.

27. fejezet. Hogyha valakit, aki tudatosan meg akarta ölni a ház gazdáját, a ház gazdája öl meg, akkor az így megölt veszítse el a vérontásért járó díjat

Ha egy polgár azzal a céllal jön polgártársának házába, hogy megkísérli a gazdát megölni, de a szerencse segítségével a ház gazdája győzi le az erőszakosan betolakodót, és megöli őt, és ezt a szomszédok hallják és látják, akkor az így megölt személy elveszti a vérontásért járó díjhoz a jogát, ezen túlmenően pedig a halott testét a ló farkához kell kötni, és a vesztőhelyre vinni, és ott kerékbe törni, és senki a hozzátartozói közül, senki sem a bíróságon, sem pedig azon kívül nem tehet semmiféle panaszt emiatt.

28. fejezet. A szőlejében vagy saját birtokán tartózkodó embert megölő büntetéséről

Ha valaki a saját szőlejében, szántóföldjén, rétjén vagy erdejében tartózkodó embert fegyveres kézzel megtámad, és őt előre megfontolt csellel megöli, és ezt a szomszédok tanúskodásával bizonyítani lehet, az ilyen ellen letartóztatva bíraskodási határidőben olyan ítéletet kell hozni, hogy a ló farkához kötve a vesztőhelyre kell hurcolni, és ott lefejezni; a hírnök pedig állandóan hangos szóval hirdesse, hogy ha egy embert bármely időben ilyen bűnnel fognak el, ehhez hasonló büntetést érdemel ki. Ha azonban kielégítő tanúskodással nem lehet rábizonyítani a tényt, akkor századmagával jelenjen meg a bíróság előtt, és negyvennyolcadmagával tett esküvel tisztázza magát, úgy ti. hogy mindig a felperes vezesse a pert.

29. fejezet. A latrokról és rablókról, az ellenük való eljárásról és hogy milyen halállal kell őket megölni és elpusztítani

Ha egy ember lator módjára megtámad valakit, és azt kifosztja és megsebesíti, az ilyent minden módon üldözni kell, el kell fogni, börtönbe vetni, majd a legkegyetlenebb kínzásoknak kell alávetni, a legalaposabban kivallatni büntetteiről, társairól, szállásadó gazdájáról és a szállásáról, meg arról, hogy hol követte el a gonosz fosztogatásokat, kiket ölt meg, és hova helyezte az általa megölteknek a holttestét, kiknek adta el a rablott javakat, vagy kiknek adta oda megőrzésre, hány társa volt, hol vannak és hol szokott társaival összejönni, és az összes felsorolt nevét teljesen fel kell jegyezni. Miután mindez megtörtént, a bíraskodási határidőn meghozott ítélet után, először a hírnök kiáltsa ki, hogy mindaz, aki ilyen szörnyű büntettet követ el, hasonló ítéletet érdemel. A kihirdetése után, ha az urát meg nem ölte, amiről fentebb volt szó (mert, ha az urát megölte, tüzes fogókkal kell megtépni), a pusztá latorságért azonban csak a ló farkához kötözzék, és hurcolják végig a város minden utcáján, több utcában tartanak szünetet, álljanak meg vele, és a hírnök mindig hirdesse azt, amit fentebb mondtunk. Végül is vigyék a vesztőhelyre és ott, megtörve csontjait törjék kerékbe, hogy a jövőben ilyeneket ne tehessen, és másoknak is például szolgáljon.

30. fejezet. A szolgálkról, akik felgyújtják uruk vetését és termését

Azt az embert vagy bérest, aki mert gazdája visszatartotta a bérét és ő ezt urától bírósági úton nem követelte, hanem gonosz indulatból tűzzel emésztette el urának vetését vagy a csűrben összehordott termését, az ilyent elfogatása után megfelelő bizonyíték esetén a vesztőhelyen meg kell égetni.

31. fejezet. A gazdagok házára azért helyezett tűzvészt jelző jelekről, hogy amiatt zsarolják őket

Ha rossz lelkű emberek azoknak a házára, kapuira, szérúire vagy egyéb szembetűnő helyre szenet, vesszőt vagy egyéb jeleket függesztenek, akik jelentős földi javakkal rendelkeznek, hogy ezáltal megzsarolják őket, amit nálunk általában meg szoktak tenni, és teszik olyan módon, hogy miután az illető a jelet felfüggesztette, akkor elmegy egy szerzeteshez vagy paphoz, akinek mintegy gyónásként elmondja, hogy az az ember tartozik nekem adni nyolc, tíz vagy húsz aranyforintot, és nem akarja nekem megadni. Én viszont nem nyugszom, míg a házat vagy a csűrét tűzvésszel el nem emésztem. Ezt így akadályozzák meg. A szerzetes vagy a pap elmegy az érintett-hez, és azt elmondja, van egy ember, aki nekem gyónás formájában elmondta, és meg nem nevezhetem őt, félve attól, hogy irregularitásba esem, hogy te tartozol neki ennyi és ennyi aranyforinttal, és ha nem adod meg neki, azzal fenyegetődzik, hogy gyújtogatással károsít meg benneteket. Ezt hallva, ha a megzsarolt a bíró vagy az esküdtek elé jön, és ő az ügyet részletesen elmagyarázza, küldjenek vele bizonyos embereket, hogy megjegyezzék a szerzetesnek vagy a papnak a külsejét és személyét, ha pedig megjegyyezték, küldjenek a templomhoz embereket, mintha imádkozni mennének oda, akik kinyomozzák, hogy kivel beszél az illető pap vagy szerzetes titokban, és annak az embernek adjanak érmében forintot, azt mutassa meg a szerzetesnek vagy a papnak, és így a pap elmegy ahhoz, aki a fenyegető jeleket elhelyezte, ily módon megbizonyosodnak. Amikor pedig az ilyent börtönbe vetik, és kínvallatással nyilvánvalóan megbizonyosodik, hogy a szerzetes mindig megkapta a fele részét annak a pénznek, amelyet gonoszul zsarolt ki, az ilyeneket a vesztőhelyen

meg kell égetni. Tehát az ilyeneket vagy hasonlókat cselekvőkkel ily módon kell eljárni.

32. fejezet. A jó ember házában véletlenül keletkezett tűzvészről, amely a szomszédnak kárt okozott

Ha jó hírű és tisztességes embernek a háza véletlenül a tűz áldozatául esik, és a házból terjedő tűz a szomszédainak is valami kárt okoz, és az ellen, akinél a tűz keletkezett, a szomszédnak okozott kár miatt bírói eljárást indítanak, és azt mondja: Uraim, igaz ugyan az, hogy a tűz az én házamban keletkezett először, azonban tudomásom szerint senkit sem bántottam meg, és tudják uraságtok azt is, hogy senki sem panaszkodott rám bérének visszatartása miatt. Nem tudom ugyanis, hogy kinek az aljasságából, vagy mily módon történt, mert az én összes javaim is elemésztődtek és elpusztultak, amelynek valóságáról saját szemetekkel is hitelesen meggyőződhetek. Isten a tanúm, aki előtt minden nyilvánvaló, hogy tudomásom és akaratom nélkül történt ez. Ha pedig a szomszédok nem hisznek neki, akkor ő a feleségével együtt esküvel tisztázza magát, hogy nem tudtukkal és akarattal történt a tüzeset.

33. fejezet. A béresekről, akik azért gyűjtogatnak, mert uruk nem fizette ki a bérüket

Ha egy polgárnak béresei vannak, akiknek igen gyakran megismételt kérésük ellenére halogatja bérük kifizetését, és ők, akik egy, két vagy három évig is szolgáltak a bíró, az esküdtpolgárok és a szomszédok tudomása szerint, reménytelenségükben nem lévén módjuk követelésük érvényesítésére, ezért kétségbeesve valami rosszat, tüzet vagy egyebet okoznak, ami által a szomszédokat és a határosokat is megkárosítják, akkor az ilyen fizetést vagy fizetéseket visszatartó egyén köteles az ebből eredő minden kárt megtéríteni a szomszédoknak vagy a határosoknak, függetlenül attól, hogy az ilyeneket cselekvő gonosztevőket börtönbe vetik, mert az ilyeneket, amikor elfogják, testi fenytékkal kell sújtani, azzal tudniillik, hogy a vesztőhelyre viszik őket, és ott tűzben emésztik el testüket.



34. fejezet. Az ország pénzét meghamisítókról, és hogy mit kell tenni az ezt használókkal

Ha egy ember, az ország törvénye ellenére és az ország határozata nélkül akár arany-, akár pedig ezüstpénzt hamisít, és nála az aranypénzből hat forintot vagy annál többet találnak azonos éremképpel és egy és ugyanazon finomságú fémből, a hamisított ezüstpénzből pedig ugyancsak azonos éremképpel és egy és ugyanazon finomságú fémből egy forint értékűt, az ilyent, ha nem tudja megmutatni, hogy ki adta neki a pénzt (de csak ha ismeri a valódi pénzt) jog szerint el kell fogni, letartóztatni, kínvallatással faggatni, amelynek megtörténte után, ha valamit megtudnak a társairól, és azt, hogy hol, és milyen helyeken verték, milyen eszközöket készítettek verésükhöz, és hogy kiknek adtak beváltásra ezekből a hamis forintokból, illetve pénzekből, és kik fogadták el tőlük tudatosan (mert a beleegyezőket és a hamispénzverőket azonos büntetéssel kell sújtani), ha ezek az előírások megfelelőképpen megtörténnek, akkor az ilyeneket a vesztőhelyen kell elégetni. Az ilyenek elégetése pedig a következőképpen történjék, hogy először készítsenek faágakból koszorút, fúrják át a hamis pénzeket, és kötözzék őket körös-körül a koszorúra, és helyezték a hamisítók fejére, és az úgy megkoszorúzottakat vezessék ki, és a gonoszok vesztőhelyén égessék el őket.

35. fejezet. A szent tárgyak lopásáról és az ezt elkövetők megbüntetéséről

Ha egy ember szentségtörtést követ el, azaz, ha kelyhet, keresztet, szentségtartót, miseruhát, palástot, dalmatikát, oltárterítőket, szertartáskönyvet vagy bármily egyéb szent tárgyat lop el, és az ellopott dolgokat orgazdának adja át eladás végett, ha ezt kínvallatás során kinyomozzák és megbizonyosodnak felőle, akkor mind a rablót, mind az orgazdát társaival együtt vigyék a vesztőhelyre, és előbb a kikiáltó szüntelenül hirdesse, hogy bárki tesz ilyet, hasonló ítéletben részesül, és miután így kivezették, égessék meg őket.

36. fejezet. A szentséggel varázslást vagy ehhez hasonlót üzőkről

Ha egy öregasszony az Úr testét magához véve azt a szájában tartja azért, hogy később ördögi sugallatra ráolvasson vele, vagy ha valaki a szobrok vagy a falakon és képtáblákon látható Megfeszített, a szent Szűz, szent János szemét kivájja, és ezzel bármilyen kigondolható módon valamiféle varázslást úzja, ahogyan ez kitudódik, az ilyeneket azonnal a legsúlyosabb kínzással kell vallasni az elkövetett gonosztettéről, és amikor megbizonyosodtak felőle, a vesztőhelyre kell vinni őket és ott, miután a hírnök a fentebbi kikiáltást elvégezte, őket tűzben kell megégetni.

37. fejezet. A rokonságon belül elkövetett szakadár gonosztettéről, vagy ha valaki a természet ellen vétkezik

Ha valakit megfertőzött a szakadár gonoszság, melyet képtelenség elmagyarázni, Isten óvjon attól, hogy ilyesvalami megtörténjék, mégis az ördögi gonoszság mást sem tesz, mint rosszat, azért, ha bárki mostohaanyjával, ha testvér a testvérenek feleségével, ha a nővér a testvérével, a vérrokon a vérrokonával közösül, vagy ha valaki természetellenes bűnt követne el vagy ehhez hasonlót, ha elfogják őket, már csak pusztá elterjedt szóbeszéd alapján is, akkor ezeket súlyos kínvallasással kell kifagztatni, és ennek megtörténte után, ha a szóbeszédet rájuk bizonyították, akkor tűzzel kell őket megégetni, az előirt módon és helyen.

38. fejezet. Hogyan kell a megölt ember hozzátartozóinak a megszökött gyilkossal szemben eljárni

Ha valaki embert öl és elmenekül, és a megölt holttestét a tanácsháza elé hozzák, és az esküdtpolgárok megtekintik a halott emberen ejtett sebeket, és eltemetés után a halott feleség és hozzátartozói a gyilkos után kiáltanak, akkor a következő bírászkodási határidőn a jelenlevő bírónak és esküdtpolgároknak jelentsék ki: Bíró uram és esküdt urak, kérjük, hogy eskü mondjanak ítéletet a gyilkos fölött, aki a férjemet vagy atyánkfíát megölte. Akkor a bíró a hírnökkel há-

romszor bírói hirdetéssel idéztesse meg a tanácsházán és a tanácsháza udvarán az egész nép hallatára. Először a hírnök intsen csendre, majd hangosan kiáltsa, hogy ilyen és ilyen ember megölt ilyen és ilyen embert, ahogyan azt a vádlók állítják. Mindnyájuk megnevezése után mondják meg a gyilkosnak, jelenjen meg a bíróságon, és feleljen mindarra, amivel vádolják. Ha a három időpont lejártá után nem jelenik meg, akkor írják be a város könyvébe a gyilkosságok közé, és ha bárhol találják meg azilyent, minden bírói ítélet nélkül le kell fejezni, és a jog követelménye szerint adjanak a vádlóknak városi bizonyáglevelet a gyilkosról.

39. fejezet. A törvényes férjéről, aki meggyilkolja törvényes feleségét, vagy fordítva

Ha egy törvényes házasságban élő férj, miután közöszül egy özvegy- vagy férjes asszonnyal vagy pedig egy leánnyal, és így szól hozzá: íme, van nekem egy rossz feleségem, utálok vele élni és őt látni, bárcsak halott lenne! Íme, becsületesemre ígérem neked, hogy minden módon a halálára törekszem, és minden módot kigondolok arra, hogy ezt meg is cselekedjem, és téged vegyelek el feleségül. Ha pedig az illető, akivel közöszült, férjes asszony, és az is azt mondaná, hogy az én férjem is igen gonosz ember, utálok vele élni, én is arra törekszem majd, hogy megszabaduljak tőle, és már találtam is alkalmas módot arra, hogy megszabaduljak tőle. A férfi pedig törvényes feleségét kivétlen ágyából durván ütlegelve megsebesíti, és minden egyéb módon, amit csak elgondolni lehet, megöli őt. Ugyanilyen módon az asszony is törvényes férjét ördögi leleményességgel megmérgezi, vagy egyéb, jól kigondolt módon megöli. Ha a szomszédok tudnak a verésről, mert az ilyen rendtelenségeket sokáig titkolni nem lehet, akkor az ilyen asszonyt élve temessék el a vesztőhelyen, és az ilyen embert, bármilyen rangú és méltóságú legyen is, kössék a ló farkához, és a vesztőhelyen fejezzék le. Ha pedig az özvegyasszony vagy a leány beleegyezne a férj törvényes feleségének ilyen halálába, hasonló ítélet sújtsa. Ha pedig mások tudta nélkül, utálván törvényes feleségét, előre megfontolt gonoszságtól vezetettve és eltökélt szándékkal, hogy másik asszonyt vegyen el feleségül, megöli törvényes feleségét, egyedül őt vessék alá az előbb leírt ítéletnek,

és mindig a hírnök kiáltsa ki először, és minden utcán végig kell hurcolni.

40. fejezet. A felperesről, aki gyalázza és megveri a perbe fogottat, amikor elfogása után a hírnök bíróhoz vezetí

Ha valaki elfogat valakit az okozott sebek, sértő szavak vagy testi sértés, vagy vérontás miatt, és az elfogottat fogolyként megfosztva fegyverétől, a bíróhoz, az esküdtekhez vagy a hírnökhöz vezetik, és a vádló felperes az elfogottat gyalázkodó szavakkal sértegeti, és ugyanez a felperes fegyvert fogva ráront az elfogott személyre és azt vérontásig ütlegeli, ezzel a ténnyel elveszti a pert, amely miatt őt elfogatta. Ezenkívül a béke megsértése miatt, amiért nem várta meg a jogi eljárást, hanem a bíró kezére adott foglyot saját kezével hatalmaskodva megtámadta, fizessen a bírónak harminckét márka bírságot.

41. fejezet. Hogy senkinek sem szabad a másnál feltalált elvesztett tárgyát önhatalmúlag visszavennie és a hatalmaskodásról

Ha egy polgár egy másik polgárnál megtalálja a tőle elidegenített vagy elvesztett holmiját, azt semmi módon sem veheti vissza önhatalmúlag, vakmerő feltételezés alapján, bírói ítélet nélkül, azaz úgy, hogy el ne menjen a bíróhoz és az esküdtpolgárokhoz, és le ne foglaltatná ezeket a holmikát, kijelentve, hogy milyenek voltak a tőle elvett holmik. Ha a vádlottat lopás bűnével botrányba keverni, vagy vádolni nem akarja, akkor elég annyi, hogy a bíráskodási határidőn harmadmagával és tanúinak letett eskűjével bizonyítsa, hogy a mondott dolgok sajátjai, ha a vádlott nem tud nyilvánvalóbb bizonytságot előadni. Ha azonban a dolgokat vakmerő feltételezéssel önhatalmúlag elvette tőle, akkor az ilyet a vádlottal szemben elkövetett hatalmaskodásért ítéljék el, és fizessen a vádlottnak harminckét márkát és az az évi bírónak ugyanannyit.

42. fejezet. Ha a szolgák uruk megbízásából olcsón adnak el valamit, akkor a vevő nem köteles a vásárolt dolog visszadására

Ha a polgárok közül valaki bármilyen dolgát szolgálival adat el meghatározott áron, és a szolga elmenvén, ezt a dolgot fele áron, valamivel fölötte vagy alatta, vagy még olcsóbban adja el, azt nem kérheti vissza, hanem azokat a vevő a vételáron megtarthatja magának. Ugyanis attól a szolgáltól kell kárának megtérítését kérni, ha bevallja, hogy a dolgokat cselédjének adta eladásra. Ha azonban erőszakkal veszi el a vevőtől, hatalmaskodás elkövetéséért ítélik el.

43. fejezet. A dajkákról, akik valami okból kifolyólag megfojtják a csecsemőt

Ha a polgárok közül Isten valakinek gyermeket adott, és az a gyermek anyjának betegsége miatt pénzért szerez dajkát a gyermek táplálására, és ha a dajka valami módon elaludva, agyonnyomja a kisdedet, vagy a bölcsőből úgy ejti ki, hogy a gyermek meghal, ebben az esetben a dajkát ítélik fővesztésre.

44. fejezet. Milyen esetben ítélik el az ácsokat, ha a magas tetőről leejtik a szekercét, és az valakit megsebesít

Ha egy ács megegyezik egy polgárral háza körüli munkára, és a magas tetőn dolgozva kiesik a szekerce az ácsmester kezéből, vagy leesik a nyeléről, és ilyen alkalommal valakit halálosan megsebesít, ítélik fővesztésre, ha pedig sebeket, csonkítást, sérülést vagy vérontást okoz, akkor is a fenti ítélet érje, mert azért mestere ennek a mechanikai szakmának, hogy körültekintő legyen az ilyen eszközökkel, amelyeket a munkavégzés közben állandóan kézben hordania kell. Ha azonban a szekercét deszkára vagy gerendára helyezi, és közben más munkával foglalkozik, és a gerenda vagy deszka, vagy a gerendák fölemelésénél, vagy pedig az egyik gerendának a másikra esése következtében, vagy hasonló módon, vagy akár magától is, felülről valakire ráesne a szekerce, akkor őt személy szerint (mert az ilyen eseteket nem lehet előre látni) mentsék fel a vád

alól, még ha valaki halálát, csonkítását, sebesülését, sérülését vagy vére serkenését is idézte elő.

45. fejezet. Akik könnyelműségből és nem kényszerből kövekkel hajigálnak

Ha valaki nem kényszerűségből, sem szükségétől hajtva, hanem csupán bolondságból követ hajít a falak közül a falon túlra, és a lehulló kő halálra sebesít embert vagy gyermeket, az ilyent ítéljék fővesztésre, ha a dolog kielégítő tanúbizonysággal bizonyítható, és ha ily módon valakit megcsonkított, megsebesített, vagy vérontásig megütött — azt sújtsák az ilyen esetekre vonatkozólag fentebb megírt ítélettel.

46. fejezet. Hogyan kell elítélni a kőfaragókat, ha a falról leeső kő valakit megsért

Ha valaki minden kényszerűség nélkül olyan helyen közelíti meg a falakat, ahol a köveket a magasba szokták emelni, mivel a köveket egyszerűen nem lehet a falakra föltenni, hanem alkalmas helyeken felállított deszkákra helyezik, amelyek a magasságban általában ritkásan vannak elhelyezve, ha kő vagy kövek leesnek felülről, és az illető ember halálát okozzák, ő maga egyedül felelős bűnhődéséért, a kőfaragókat viszont a jog és a törvény előírása szerint ártatlannak kell nyilvánítani.

47. fejezet. A nyilazók büntetéséről, ha a nyílvevőtől valaki váratlanul megsebesül

Ha valaki, íját megfeszítve, embert vagy gyermeket vesz észre, és azt kiáltással nem figyelmezteti, gondolva, hogy messze vannak, és kilövi nyilát a madarakra vagy vadállatokra, és a nyílvevő, követ vagy egyéb helyet érintve, arról visszapattan, ha ezt kielégítő tanúskodással bizonyítani lehet, ítéljék fővesztésre. Ha pedig ebből egyéb baj származna, a sebekért, sérülésekért, horzsolásokért vagy vérontásért az előbb kifejtett ítélet alá essen.

48. fejezet. A piacon kenyeret lopó éhezőkről és a megbüntetésükéről, ha azt haszonlesésből teszik

Ha egy kiéhezett ember jön a városba munkát keresve, és nem talál, és Isten nevében kenyeret kér, és nem ad neki senki, és ha az ilyen egy, vagy két kenyeret elemel, vagy erőszakkal elvesz, semmiféle ítélet se sújtsa. Ha azonban szokást csinál belőle, és nem akar dolgozni, hanem ilyesfajta lopásokból akarja magát fenntartani, vessék börtönbe, és a következő bíraskodási határidőn botozzák meg, és számúzzék a városból nyolc mérföldnyi távolságra, hogy száz év és egy napig ne jöhessen a városba, halálbüntetés terhe mellett ne merészeljen bejönni.

49. fejezet. A kis dolgokat eltulajdonító nyolc-, vagy tízéves gyermekek megbüntetéséről

Ha nyolc-, tíz- vagy tizenkét éves gyermek, rendetlen életet folytatva, kést vagy egyéb dolgot tulajdonít el 24 dénárnyi értékig, jog szerint elfogják, és kielégítő tanúbizonysággal bizonyítják, vagy lopáson érik, akkor a bíraskodási időben vezessék elő, és kötözzék a város pellengérjéhez, a hírnök pedig a kezében jól összefogott vesszőcsomóval húszat üssön mezítelen testére, mondván, hogy ha a szüleid nem akartak téged, mert ha továbbra is ilyeneket teszel, majd én megtanítalak téged, mert ha továbbra is ilyeneket teszel, még ennél is keményebb büntetésben lesz részed, olyanokban, amelyet még nem is láttál.

50. fejezet. A fél aranyforintnyi értéket eltulajdonítók büntetéséről

Ha valaki fél forintnyi értéket lop, és ha megtalálják az ellopott tárgyat, akkor mezítelenül kössék a pellengérhez, és a hírnök jól összefogott vesszőcsomóval ötven ütést mérjen rá, amíg csak ki nem serken a vére a lapockáján, hátán, ülepén és még lejjebb, és fenyegetse meg a hírnök, nehogy a jövőben ilyeneket elkövetni merészeljen.

### 51. fejezet. Az egy aranyforintnyi értéket eltulajdonítókról

Ha egy ifjú vagy nagykorú férfi egy aranyforintnyi értéket lop, és azt nála megtalálják, a bíraskodási határidőn számúzzék, és bottal verjék ki a városból 8 mérföldnyi távolságra, száz év és egy napi időtartamra, hogy a jövőben ne merészellen bejönni a városba fővesztés terhe mellett. Ha pedig az ellopott dolgot nem találják meg nála, de a vádló lopás miatt perli, az viszont tagadja, akkor a legközelebbi bíraskodási határidőn kizárólag saját esküjével tisztázza magát. Ha nem akar megesküdni, akkor az előírt büntetésben legyen része, ha azonban megesküszik, akkor mentsék fel.

### 52. fejezet. A két vagy három aranyforintnyi értékű lopásról

Ha valaki bármilyen két vagy három aranyforintnyi tárgyat ellop, és azt nála megtalálják, vagy a kezéből eldobja, vagy valakinek átadja megőrzésre, azt állítva, hogy ez a saját tulajdona, és ez köztudomásúvá válik, akkor a bíraskodási napon le kell vágni egyik fülét. Ha azonban a vádló a lopás tényét semmiféle bizonyítékkal nem tudja bizonyítani, akkor a vádló a következő bíraskodási határidőn egyedül saját esküjével tisztázza magát. Ha hamisan esküszik, akkor ítélet alá esik.

### 53. fejezet. A négy aranyforintnyi értékű dolgot eltulajdonítóról

Ha valaki négy aranyforintnyi értékű dolgot vagy dolgokat lop el, és ezt nála vagy a szállásán megtalálják, akkor a bíraskodási határidőn az ilyet fel kell akasztani. Ha azonban tagadja, de hitvány embernek látszik, vagy a szóbeszéd tolvajnak tartja, akkor kínvallatásnak kell alávetni. Ha a kínvallatás megtörtént, és a lopás elkövetése nem bizonyult rá, akkor az ilyent minden eskü nélkül szabadon kell bocsájtani. Ha pedig nem lenne kínvallatásnak alávetve, és a vádló erősítené a lopást a vádlottal szemben, akkor a vádlott, abban az esetben, ha tagadna, a következő bíraskodási napon jelenjen meg hetedmagával, és tisztázza magát saját magának és tanúinak esküjével. Ha azonban akár ő, akár pedig a tanúi nem akarnának esküdni, vagy hamisan esküdnének, akkor a vádlottat fel kell akasztani.



54. fejezet. A záratokat hamis kulcsokkal felnyitókról és az azok elleni nyomozásról

Ha valaki záratokat nyit fel, vagy kulccsal jut be a házba, és onnan tárgyakat lop el, és már korábban rossz híre volt, azonnal a legkeményebb kínzásokkal kell őt vallasni arról, hogy hogyan nyitotta ki, hogyan ment be, kikkel volt ott, hány társa volt, kik azok, hol tartózkodnak, hányszor s hánynak okoztak kárt, hová tették az ellopott dolgokat, ki vagy kik voltak orgazdái, és az ilyeneket nemcsak egyszer kell kivallatásnak alávetni, hanem háromszor, három bírászkodási időpontban, mert ezzel nő a fájdalom. Miután mindent bevallott, a jegyző írjon fel mindent sorjában, és ha az ilyen hitvány gonosztevő gyűlölködés vagy harag miatt, vagy azért, hogy valakinek ártson egy, az az ifjú korától kezdve tisztességes életű emberről is vall, akkor a romlott embernek a vallomását az ilyen ember ellen semmibe se vegyék, miután pedig minden tisztázódott, fel kell őt akasztani.

55. fejezet. Bárki elfoghatja azokat, akik lopott állatokkal jönnek a városba, a lopott jószággal együtt

Ha valaki ökröt, lovat, akár ménésbéli kancákat, akár idomított méneket lopott, és azokat a városba hajtja vagy vezeti, ott olcsó pénzért árulja, hogy mielőbb pénzt tehessen tarsolyába, mert az ilyen a tíz forintot érő állatot négy forintért szokta eladni, a húsz forintosat nyolc aranyforintért adja el. Az ilyen állatokat a tolvajjal együtt a bírónak és esküdteknek, sőt az egész közösségnek azonnal jog szerint el kell fogni, amintilyent látnak, vagy ilyenről hallanak, nem törődve azzal, hogy nem ismerik a lopott jószág gazdáját. Az ellopott állatokat a tolvajjal együtt a bíró elé kell állítani, és ott a rablót kínzással kell faggatni, hogy melyik faluból lopta, kiét lopta el, kiknek adta oda először az ilyen rablott állatokat, hány orgazdája volt, és kik voltak ezek, hányszor követett el ilyen gonosztettet, kinek és mennyiért adta el; miután pedig ez megtörtént, a tolvajt a lopott jószággal együtt tizennégy napig fogságban kell tartani, ha ez letelt, és a felperes nem jelent meg, a rablót fel kell akasztani.

Ha azonban megjönne a felperes vádló, akkor ki kell őt kérdezni az állatok színéről és koráról, az elvesztés időpontjáról és helyéről, kié voltak, mivel tudja bizonyítani azt, hogy a jószág az ő tulajdonát képezi. Miután ez megtörtént, akassza fel a rablót, térítse meg a költségeket, és így jog szerint vissza kell kapnia állatait.

56 fejezet. Hogy jogosan visszaveheti ellopott állatát az, aki azt a vevőnél megtalálja

Ha valaki a polgárok közül lopott dolgokat, mint amilyenek az állatok, vásárol, mégpedig a tíz aranyforintot érőket két-három forintért, vagy húsz forintot érőt négy vagy öt forintért, ha a tolvaj a pénzzel elmenne és az, akié az állatok vagy a dolgok voltak eljönne, és részletesen elmondaná állatainak vagy dolgainak milyenségét, és követelné, hogy igazságot szolgáltatassanak neki ezért, akkor akié a dolog vagy állatok voltak, a felperes a következő bíraskodási határidőn harmadmagával jelenjen meg a bíróság előtt, és önmaga és tanúinak esküjével esküdjön meg, hogy ő nem adta el azokat pénzért, sem nem adta oda senkinek megőrzésre vagy kölcsönbe, nem adta oda sem a szolgájának, sem a fiának, sem a barátjának, hanem tőle, tudta nélkül és akarata ellen ellopták azokat. Ha így megesküsznek, és nem hazudnak, megkapja a dolgokat, és az értük járó kiadásokat semmiképpen sem érvényesítik.

57. fejezet. Hogy a mészárosok ne vágjanak lopott jószágot, és ha ezt megtennék és olcsó pénzért megvennék, tekintsék álnokságnak

Ha egy mészáros lopott jószágot vásárol, és éjszaka, holdvilágnál vagy gyertyafénynél levágva kibeledné, a bőrét elrejténé, azilyent, ha szomszédjai rábizonyítják, jogi eljárás után fel kell akasztani. És ha egy mészáros, három forint értékű lopott jószágot egy forintért vásárol meg, és ha ezt gyakran megismételve gyakorlattá tenné, akkor az ilyen számítson a tolvaj orgazdájának, és akasszák magasabb helyre, mint a tolvajt.

58. fejezet. Hogy az elfogott éjjeli koborlókat milyen kínzásokkal vallassák és milyen halálra ítéljék

Ha éjjeli csavargókat fognak el, akik nappal alszanak, éjjel pedig kóborolnak, akik, ha elfognak egy helybelit vagy jövevényt, azt azonnal megfojtják és megölik, megfosztják őket mindenüktől, és ezután holttestüket egy régi verembe vagy gödörbe, elhagyatott pincébe vagy romos házba eltemetik. Sőt, a Dunához vonszolva őket, a holttest nyakára malomkövet kötve, elsüllyesztik; az ilyet sohase magányosan cselekszik, hanem társakkal együtt. Az ilyeneket nagyon élesen kell vizsgálni a bírónak és az esküdtpolgároknak, mert az ilyenek igen nagy veszedelmet okoznak. Egyeseket, akik mély álmukat alusszák, a házba belépve, az ágyukban megfojtva ölnék meg. Ha ezeket el lehet fogni, szertelenül kegyetlen kínzással kell vallasni mindenről: mikor, hányszor, kikkel, hol, milyen módon vitték végre gonosztetteiket. Miután rendre megvallottak mindent, a város jegyzője mindezt jegyezze fel. Ezután az ilyen gonosz és elvetemült embert vagy embereket a ló farkához kell kötni, minden utcán végighurcolni, és a hírnöknek minden utcában ki kell hirdetnie, hogy ahány gonosz ember hasonló rosszat cselekedne, az mind hasonló büntetésben részesül. Ezután vigyék őket a vesztőhelyre, itt kerékekkel törjék össze csontjaikat, és ezután törjék őket kerékbe.

59. fejezet. A hamis ügyvédekről, akik mindkét fél ügyébe beleavatkoznak és az ilyenek büntetéséről

Ha egy ügyvéd mindkét fél ügyébe beleavatkozik, és miután megtörtént az egyezés, rosszul vezeti az igaz ember ügyét és elnyomja azt, a hamis félnek az ügyét pedig az igaznak elnyomására vezeti azzal, hogy hol ennek, hol annak hízeleg álnokul: az ilyen ügyvédet joggal hasonlítjuk az áruló Judáshoz; ha ilyen bűnbe keveredve találunk egy ügyvédet, vigyék el a város pellengérére, kössék oda jó szorosan, hozzák oda a város vasbélyegzőjét, amellyel a hiteles pinteket és az ország egyéb edényeit megjelölni szokták, és ezt a

vasbélyegzőt tüzesítsék meg izzó szénparázson, és így égessék bele a hamis ügyvédnek mindkét arcába, hogy példaképpül szolgáljon másoknak, akik hasonlót követnek el.

60. fejezet. Mivel kell büntetni azokat, kik fiatal gyümölcsfákat lopnak

Ha valaki a legjobban termő fiatal gyümölcsfát holdfénykor vagy bármily más időben gyökerestől kitépve ellopja a szőlőből vagy a gyümölcsösből, és saját kertjébe ülteti el, vagy másoknak pénzért eladja, ha az ilyent megismerik, vessék fogságra. Ha tehát csak egy hajtást találnak nála, vagy ha ez a szomszédok vagy más szavahihető emberek tanúbizonyságával bizonyítható, sőt ha csak egy egyetlen ágat találnak kertjében elültetve az ilyen gyümölcsfából, az ilyet vezessék a város pellengéréhez, tegyék az ilyen gonosztevő kezét tönkre, és vágják le, hogy máskor ne merészeljen ilyent cselekedni.

61. fejezet. Azok büntetéséről, akik egy dolgot megőrzésre odaadtak másnak, majd cselesen és hamisan azt visszavették tőle, hogy rágalmazhassák

Ha egy ember a saját szekrényében tartott holmiját megőrzésre odaadja polgártársának, úgy, hogy az lássa is milyen, és hány tárgy van benne, miután pedig az megnézte, és a holmi átadója a láda kulcsát visszatartja, majd a gazda és gazdasszony távollétében a gazda családtagjaitól a ládát kikéri, és gonosz indulattól vezérelve titokban kivieszi belőle a dolgokat, és azok helyére súlyos értéktelen tárgyakat, mint ólmot, köveket, vasat vagy ehhez hasonlót helyez el, a gazda vagy a gazdasszony pedig váratlanul meglepi és megfontolva, hogy az illető álnokul jár el velük; ha elmegy az esküdtpolgárhoz és a ládát az esküdtpolgár pecsétjével lepecsételteti, elmagyarázva az esküdtnek részletesen az esetet, és ha a dolog valóban így áll és így találják meg, akkor azt, aki a ládát megőrzésre átadta fogságba kell vetni; ha megvallja, hogy így járt el, akkor hallgassák meg; ha azonban nem, akkor kínzásokkal kell rávenni

arra, hogy valljon. Miután így nyilvánvaló lett a dolog, megkötözve vigyék ki a városból egészen a vesztőhelyig, és ott tüzes lángokban égessék el, hogy a jövőben mások ne merészeljenek ilyeneket tenni.

62. fejezet. Annak büntetéséről, aki az asszonyt gyalázza vagy megveri, és aki sebeket ejt rajta vagy vérét ontja, továbbá az egymás között verekedő asszonyokról

Ha valaki az asszonyi nemet gyalázkodó szavakkal, rágalmakkal, vérontással, sebekkel, csonkításokkal megsérti, ha férfi nemen levő cselekszi ezt, és ez kielégítő tanúskodással bizonyítható, akkor dupla büntetést fizessen mind a sértett félnek, mind pedig az az évi bírónak. Ha azonban nem lehet bizonyítani, de az asszony megmutatta sebeit az esküdtpolgároknak, akkor mind az első bírászkodási határidőn a gyalázkodó szavakért, a második bírászkodási határidőn ugyan csak egyedül saját esküjével tisztázhatja magát a férfi. Ha sebekről, vérontásról van szó, akkor egy-egy ilyenért két bírósági időpontban tisztázhatja magát harmadmagával. Ha a sebekért kell esküt tennie, akkor ugyancsak két alkalommal, amint előbb mondtunk a szavakkal kapcsolatban, az asszonyok esetében mindig duplán kell esküdni. Ha pedig asszony áll asszonnyal szemben, akkor ugyanolyan eljárást kell alkalmazni, mint a férfi férfi elleni viszálya esetében. Ha pedig asszonyt öl meg valaki, akkor saját és társainak esküjével tisztázza magát, akárcsak a férfi ellenében, mert ha a gyilkosságot bizonyítani lehet, akkor fejet fejért és lelket lélekért! Neki ugyanis ugyanúgy csak egy lelke van és nem más, mint a férfinak.

63. fejezet. Ha többen követnek el gyilkosságot, nem viselik mindannyian a fő felelősséget, hanem egy közülük

Ha egy csoporthoz tartozó emberek követnek el gyilkosságot, és őket jog szerint elfogják és fogságra vetik, a sértettek, akik tudniillik őket elfogatták csak egyet vádolhatnak a gyilkosság fő okozójaként, ha ezt elégségesen bizonyítani lehet, fővesztés büntetését vonja magára, ha pedig tagadja, akkor tisztázza magát a fent kifejtett módon. A másodikat, mint a gyilkoshoz legközelebb állót, vádol-

hatják, ha az ő vétkét kielégítően bizonyítják, fizessen fél vérdíjat, 16 márkát, ha nem lehet bizonyítani bűnösségét, akkor álljon a bíróság elé negyvennyolcad magával ártatlanságának bizonyítására, és tisztázza magát saját és társai esküjével. A harmadikat mint különleges segítőt vádolhatják, és ha nincs ellene kielégítő tanúbizonyosság, ő is tisztázza magát harmadmagával, önmaga és társai esküjével. A többieket viszont csak mint a gyilkosság bűnrészeseit vádolhatják, és ha nem tudnak ellenük kielégítő tanúbizonyosságot felhozni, akkor ki-ki közülük saját esküjével tisztázza magát. Ha viszont az a harmadik nem esküszik, akkor fizessen a sértett félnek egy márkát, és a bírónak is egy márkát. Ha pedig a többiek nem tudnak vagy nem akarnak esküdni, mindegyikük fizessen egy aranyforintot, azaz egy fertály (márkát) és az az évi bírónak hasonlóképpen egyet.

64. fejezet. Milyen esküt kell megítélni az ellen, akit valamilyen bűnténnyel gyanúsítanak meg

Ha valaki bármilyen esetben valakit akár lopással, vagy bármilyen egyéb bűnügyben gyanú alapján megvádol, ti. valakit gyanúsít, és gyanúja alapján az illetőt elfogatja, ha a perbe fogott tagadóan válaszol, akkor az ilyen a legközelebbi bírászkodási időpontban egyedül saját esküjével tisztázza magát.

65. fejezet. Aki a fogságból megszökik, azt azért bűnösnek jelentés ki

Ha valaki illetlen szavakat, gyalázkodás, sebek, sérülések, vérontás, csonkítás vagy bármely más bűncselekmény miatt valakit elfogat, és ha az ilyen bármi módon megszökik a fogságból az első letartóztatása alkalmából, mert titokban kijut, akár önmaga, akár más segítségével, ezzel azonnal bűnössé nyilvánítja önmagát, és akkor semmi másra nincs szükség, mint hogy a büntett minősége szerint testi fenytékkal sújtsák, vagy fizessen bírságot a büntett minősége szerint.

66. fejezet. A gyilkost önkényesen szabadon bocsájtó bíróról

Ha a bíró önkényesen szabadon bocsájtja a gyilkost, akkor neki kell a sértett félnek kifizetnie a vérdíjat, és az ilyen bírót le kell váltani hivatalából, és helyére másikat kell választani.

67. fejezet. Hogy a bíró és az esküdtek választását a királyi felség engedélyezte

A bírói testületet, azaz a bírót és az esküdteket a közösség választja. Ezt a szabad választást azonban a királyi felség engedélyezte kegyesen, tehát öfelségét illeti.

68. fejezet. Hogy a bíró és az esküdtek a királyi felség nevében bírászkodnak

A bíró és az esküdtpolgár a király úr saját személyében bírászkodnak a kegyesen adott szabadság kiváltsága értelmében.

69. fejezet. Azok büntetéséről, akik megsértik a bírót vagy az esküdteket

Ha valaki a bíró vagy az esküdtpolgárok ellen szavával vét, annak ki kell vágni a nyelvét, vagy 10 márkát kell fizetnie mind a sértett félnek, mind pedig a bírónak.

70. fejezet. Azok büntetéséről, akik megalázzák a bírót vagy az esküdteket

Ha bárki a bírót vagy az esküdtpolgárokat megalázza, annak fejét kell venni, vagy fizessen 32 márkát mind a sértett félnek, mind pedig a bírónak.

71. fejezet. A bírót és az esküdteket kétszeresen büntessék, ha vétének valaki ellen

Ha a bíró és az esküdtpolgárok valakit megsértenek, kétszeresen bűnhődjenek, azaz a sértett félnek kétszer annyit kötelesek és tartoznak fizetni.

72. fejezet. Azokról, akik nem engedelmeskednek a bírónak vagy az esküdtnak, ha azok közügyeket érintő dolgot parancsolnak

Amíg és amikor a bíró és az esküdtpolgárok a közügyeket érintő dolgokkal foglalatoskodnak, és azok végrehajtását rendelik el, akkor azt, aki a polgárok közül ellenszegül, mint az engedetlenség gyermekét, mindenképpen le kell tartóztatni, tekintet nélkül arra, hogy birtoka vagy javai támogatását élvezzi.

73. fejezet. A bíró pecsétjét megvetőkről

Ha egy polgárt a bíró pecsétjével hívatnak, és az megvetésből nem jön el, annak házáat és minden helyiségét azonnal le kell pecsételni.

74. fejezet. Annak megbírságolásáról, aki felbontja a bíró pecsétjét

Ha egy polgár megvetésből felbontja a bíró pecsétjét, azt azonnal le kell tartóztatni, bármilyen státusú, és haladéék nélkül egy márkát kell fizetnie a bírónak.

75. fejezet. Azokról az illetékekről, amelyeket munkájáért a bírónak, a bírósági jegyzőnek és a hírnöknek kell fizetni

Az alábbiakban föl vannak sorolva azok az illetékek, amelyeket fizetni kell az idézésekért, perfölvételért, lefoglalásért, letiltásért, foglyul ejtésért és sok egyébért, amint az alább kitűnik.

Először is az idézésért a hírnöknek jár	2 dénár
A megnyert per fölvételéért a bírónak	7 dénár
Perfölvételért a jegyzőnek	2 dénár



---

A megnyert perért a jegyzőnek	4 dénár
Ha valaki a hírnök által bárkit elfogat a hírnöknek tartozik adni	6 dénárt
Ha egy foglyot bármi módon szabadon bocsájtanak, a bírónak tartozik adni	7 dénárt
Ha a bíró jelenlétében ingóságokat tiltanak le, fizessenek	14 dénárt
Ha a lefoglalt dolgokat a bíró felszabadítja, a bírónak jár	7 dénár
A birtok letiltásáért a bírónak jár	40 dénár
Ha a bíró rányomott viaszpecsétet ad, fizessenek neki	1 dénárt
Ha valakit gyilkosságért, lopásért, latorságért vagy egyéb bűncselekményért letartóztatnak, és ha kibékül az ellenfelével, kiszabadulásáért a hírnöknek tartozik adni	1 arany ft-ot
Ha valaki a bíróval börtönbe vetteti a jövevényt dolgaival együtt, fizetnie kell	40 dénárt
Ha a jövevényt dolgaival együtt jogerősen fölmentik, fizessen	40 dénárt

## IV. KÖNYV

1. fejezet. Kezdődnek a végrendeletről szóló rendelkezések: mégpedig először arról, hogy a saját munkájával szerzett ingatlanjait bárki elidegenítheti, annak, akinek akarja, rokonai tiltakozása ellenére

Ha valakinek saját munkájával, fáradságával és költségén szerzett birtoka és bármilyen természetű ingatlana van, azzal szabadon rendelkezik, eladhatja, odaajándékozhatja, vagy testálhatja akár életében, akár halálában, akinek csak akarja, tekintet nélkül a feleségére, gyermekeire, testvérére, nővéreire és bármelyik vérrokonára, figyelmen kívül hagyva minden jelenlegi vagy jövőbeli tiltakozást.

2. fejezet. Az ősi és atyai birtokok a feleségre és a gyermekekre szállnak

Ha valakinek ősi vagy atyai birtoka van, és valami kényszerűségből nem kell eladnia, vagy bizonyos esetben nem kell átadnia fejének váltásáért, hanem élete végéig élvezheti azokat a birtokokat, akkor azok halála után, az öröklés jogán, a feleségére és a gyermekeire szállnak.

3. fejezet. Ha a férj feleségének jegyajándékként ingatlanokat ad, azok azonnal öröklés jogán a feleségre szállnak

Ha valaki megnősül és tekintélyes polgártásai jelenlétében feleségének jegyajándékként ingatlanokat, azaz bármilyen birtokokat adna vagy ígérne, ezeket sem elajándékozni, sem átadni, sem testálni többé nincs joga, hanem azokat a felesége öröklés jogán és örökre bírja.

4. fejezet. A feleségnek adott birtokról, amelyet az asszony mind életében, mind halálában annak adhat, akinek akar

Ha a feleségre szülei birtokot hagytak, az ilyennel teljes joggal rendelkezik, annak adhatja vagy arra testálhatja, akinek akarja, mind életében, mind halála után.

5. fejezet. A férj a ráhagyott birtokot szabadon odaadhatja bárkinek

Ha egy asszony férjére szülei végrendeletileg birtokot vagy bármilyen egyéb dolgot hagytak, azzal hasonlóképpen szabadon rendelkezhet: mind életében, mind halálában annak hagyhatja vagy adhatja, akinek akarja.

6. fejezet. A férjre vagy a feleségre szállt dolgokat egyenlőképpen kell felosztani, kivéve a háztartási felszerelést

Ha bármelyik félre, akár a férjre, akár a feleségre bármilyen ingó vagy ingatlan dolgok szállnának, leszámítva a háztartási felszerelést, ti. a férjnek vagy feleségnek halála után, akkor a tovább élő férjre vagy feleségre és az életben levő gyermekekre szállnak egyenlőképpen, örökös birtoklási joggal.

7. fejezet. A nős és nőtlen testvérek közötti osztozkodásról, abban az esetben, ha az apa meghal, és az anya életben marad

Abban az esetben, ha meghal a férj, és utána kiskorú gyermekek maradnak, és ha ezek felnőtt kort elérve az egyik a vagyon felosztása előtt megnősül vagy férjhez megy, és a többiek nőtlenek maradnak, és a férjzett részét követeli, akkor először és mindenekelőtt minden gyermeknek akkora részt kell adni az atyai örökségből, amennyit a férjzett esküvőjére költöttek, kivéve a háztartási felszerelést, amely minden esetben a férjről a feleségre és a feleségről a férjre száll; a megmaradó részt pedig egyenlő részekre kell igaz-

ságosan felosztani aszerint, hogy hány fiú- és leánygyermek van életben, és egyenlően elosztani a gyerekek és az anya között.

8. fejezet. Hogyan történjék a vagyonselosztás a házas testvérek között, ha a szülők végrendelet nélkül haltak meg

Ha megtörtént a felosztás a fiú- és a leánytestvérek, az apa és az anya között, ha azok különválva élnek, a leányok férjhez mentek, a fiúk pedig megnősültek, akkor a kire-kire eső részt nem öröklik a testvérek vagy nővérek, hanem ki-ki közülük szabadon rendelkezik vele. Ha azonban végrendelet nélkül hal meg mind a férj, mind a feleség, akkor a férj része a férjről a feleségre, a feleségé pedig a feleségről a férjre hagyományozódik, és ha gyermekeik vannak, akkor egyenlőképpen kell felosztani közöttük.

9. fejezet. Melyek azok a háztartási eszközök, amelyek a férjről a feleségre szállnak vagy fordítva

A háztartási eszközök a következők: mindennemű női és férfi ruhanemű, egy ezüst vagy aranyozott öv, négy vagy annál kevesebb, de semmiképpen sem több ezüstpohár, 12 ezüstkánál, férfifegyverek, hordók, edények, az összes ágynemű, bármilyen minőségű is, minden ami a szőlő- és a földműveléshez tartozik. Mindezek a férj halála után a feleségre, a feleség halála után pedig a férjre szállnak a nyolc szabad város szokásjoga alapján. Kivételt képez az az eset, ha a férj a feleség jelenlétében, vagy a feleség a férj jelenlétében rendelkezni kíván ezekről, és a másik fél ebbe beleegyezik, és nem mond ellent, akkor a felek akaratából annak hagyományozhatják, akinek akarják.

10. fejezet. Akinek nevét a birtokról szóló levélbe bejegyzik, annak azonos része van a többi oda bejegyzett féllal és az örökség jogán bírja

Ha valakik birtokot vásárolnak, és a vevők nevét egyenként bejegyzik a város oklevelébe, akkor tekintet nélkül arra, hogy ki volt közülük a vevő, nevük felsorolása szerint mindegyiküknek egy-

forma része van a birtokból, és ha valamelyikőjük végrendeletet szándékozik készíteni, vagy el akarja idegeníteni, akkor ezt csak a saját részével teheti, és a többitől hallgatnia kell.

11. fejezet. A feleség tiltakozásáról férjének végrendelete ellen, amelyben az a közösen szerzett javakkal kapcsolatban intézkedik

Ha egy férfi végső órájában az asszonnyal közösen gyűjtött és szerzett vagyonról végrendelezik, az asszony jelenlétében és tiltakozása nélkül, akkor ezt a végrendeletet el kell fogadni. Ha azonban az asszony, hallva a végrendeletet, tiltakozik ellene, és ezt szavahihető tanúk bizonyítják, akkor az asszonynak kell megítélni örökös birtoklásra az ily módon szerzett vagyonnak felét, mert azt tisztességgel és hűségben közösen szerezték.

12. fejezet. A züllött életű fiúkra vagy leányokra hagyott vagyon a tisztés életet folytató testvérekre vagy rokonokra száll át

Ha egy ember halála után vagyonát fiaira és leányaira hagyta, és ha a fiú gonosz, züllött, részeges, az atyai javak tékozlója, vagy szeretőket tart, vagy a leány bectelen életet folytat, és befektetési szülei dicséretes hírét, magát prostitúcióra vagy házasságtörésre adja, akkor az ilyen gyermekek része ne rájuk, hanem a tisztességes életű testvérekre és nővérekre szálljon, ha pedig ilyenek nincsenek, akkor a tisztés életű vérrokonok kapják meg ezeket a javakat örökös jogán és örökös tulajdonként.

13. fejezet. A parázna feleség nem végrendelezhet vagyonáról, hanem mindene a férjére száll át

Ha egy férjnek parázna és házasságtörő felesége van, tekintet nélkül arra, hogy az asszony ingó és ingatlant hozott urához, ha ez a rossz híre a szomszédok között elterjedt, a férj pedig óvatos és félénk lelkiismeretű, akkor, ha az asszony betegágnak dől, semmi-féle végrendeletet nem tehet, mert az elkövetett házasságtörés

miatt elveszítette minden jogát vagyónára és ingóságaira, és ezek teljes egészükben a férjre szállnak :

14. fejezet. A keresztény hitet lebecsülőknek és a pogányok, valamint a szakadárok hitét dicsérőknek semmi részük sem lehet az atyai javakból

Ha egy ember a birtokáról szóló végrendeletében birtokaiból vagy ingóságaiból a gyermekeire vagy a gyermekére hagy valamit, és a gyermekek ingóságaikkal együtt hitehagyott néphez költöznek, azokhoz csatlakoznak, és olyanokkal közösködnek, mint amilyenek a vicclifisták, a szakadárok vagy a pogányok, és a keresztény hitet lebecsülve azt a tévhitet dicsérik, és közibük költöznek, akkor az ilyenek nem kell meghagyni az örökségét, hanem ha lennének jó hírű és tisztas életű testvérei vagy nővérei, azoknak kell átadni, és kijelölni örökös birtoklási joggal. Ha pedig nem lennének testvérei, akkor át kell adni jó hírű és tisztas életű vérrokonainak.

15. fejezet. Hogy a természetes gyermek nem részesül a birtokból a törvényes gyermekekkel

Ha valakinek törvényes felesége van, és az törvényes gyermekeket szül neki, és ha az illető a házassága előtt ágyast tartott, aki természetes gyermekeket szült neki, és ha most utolsó órájában végrendekezni akarva, a természetes gyermekeknek ugyanúgy egyenlő részt juttat az öröklendő birtokból, mint a törvényes gyermekeknek, akkor a városok ősi jogszabálya szerint a természetes gyermekeknek nem lehet részesedésük a törvényes gyermekekkel együtt, tekintet nélkül a bárkij által bárhogyan tett végrendelet rendelkezésére.

16. fejezet. Hogy egyetlen végrendelet sem érvényes a hitelezők előzetes kifizetése nélkül

Aki végrendekezik ingó és ingatlan dolgairól felesége, gyermekei,

az egyház, a szegényházak és a szegényeknek szánt alamizsnálkodás javára, bárhogyan és bárkinek is hagyományoz, de ha hitelezői vannak, akik kielégítően tudják bizonyítani követelésüket, akár írással, akár pedig az esküdtpolgárok vagy egyéb szavahihető és tisztességes emberek bizonyossága alapján, akkor a végrendelet érvénytelen mindaddig, míg előzőleg a vagyomból ki nem elégítik teljes egészében az összes hitelezőket. És csak azután osztható szét a vagyon megmaradó része az esküdtpolgárok és a végrendeletet végrehajtók jogszerű ítélete alapján, akár úgy, hogy az örökösök kapjanak valamit, akár úgy, hogy a szegényeknek osztják szét alamizsnaként.

#### 17. fejezet. Az előre megfontolt csalással tett végrendeletről

Ha egy üzletfél, idegen, kereskedő vagy városlakó, előre megfontolt csalárdsággal, hogy számára a legpompásabb temetést biztosítsa halála után, végrendeletében felsorolva tanúit és a frátereknek, akiknél eltemettetni kívánja a holttestét, és nekik száz aranyforintot hagyományozna, majd megjelölne egy, a városban lakó gazdag polgárt, állítva, hogy nála kétszáz vagy háromszáz aranyforintja van letétbe helyezve, és hasonlóképpen megjelölne egy második, harmadik, negyedik gazdag polgárt is, állítva, hogy náluk is hasonló, vagy még nagyobb összegű pénzt helyezett letétbe. És ugyanő végrendeletileg az egyik egyháznak ennyit, a másiknak annyit, az özvegyeknek és a szegényeknek ennyit, a barátoknak és a papoknak ismét amennyit hagyományoz, és a végrendeletet azoknak a polgároknak a távollétében teszi, akiknél állítása szerint letétbe van helyezve a pénze. Az így végrendelező halála után pedig, amikor azok, akikre végrendeletileg hagyományozott, elmennek az illető polgárokhoz, kérve, hogy a végrendelező által megjelölt összegeket adját át nekik, azok azt felelik, hogy nem ismerjük azt az embert, nem is láttuk a pénzét, nagy összeget hagyományozhatott de senki sincs, aki a végrendeletét végrehajtaná, mivel semmiféle bizonyossággal sem rendelkezik, azért az ilyen végrendelet hamis, értéktelen, és jogtalan okmányoknak kell tekinteni és nyilvánítani.

18. fejezet. A szülők nem zárhatják ki az örökségből a jó és tisztességes gyermekeiket

Ha egy embernek tisztességes életű, jó hírét növelő, a szülők vagyonát eredményesen kezelő, a szülők óhaja szerint dolgozó, és az ő terheiken könnyítő gyermekei lennének, akik szót is fogadnak nekik, minden munkájukkal a szülői vagyon gyarapítására törek-szenek, és szüleik akarata szerint kötnek házasságot, és ez a szomszédok előtt is nyilvánvaló, az ilyen gyermekeket a szülők semmi-képpen sem zárhatják ki az atyai örökségből, hanem teljes egészé-ben ki kell adni nekik az atyai részt. Sőt, a szülők halála után joggal kell az ilyen rendes örökösöknek odaadni a vagyont. Ki kell venni azonban ebből azt, amit a szülők vagyonukból végrendeletileg lelkük üdvére hagynak és adományoznak.

19. fejezet. A jó és tisztességes gyermekek maradjanak meg az atyai örökségben akkor is, ha nem tudnának meg-maradni mostohaanyjukkal vagy mostohaapjukkal

Ha az ilyen tisztességes életű gyermekeknek egyik szülője meghal, és az életben maradt apa másik feleséget hozna a házhoz, vagy az életben maradt anya másodsor férjhez menne, és ezek a gyermekek nem tudnának megmaradni a mostohaapával vagy mostohaanyával, amint az általában lenni szokott, mégis joggal bírják mind a birtok-ból, mint pedig egyéb dolgokból azt a részt, amit közös munkával szereztek.

20. fejezet. Hogy a szülőket gyalázók és bántalmazók ki vannak zárva a teljes, tehát mind az ingó, mind az ingatlan örökségből

Ha egy gyermek apját vagy anyját szavával gyalázná, vagy meg-verné, és csak a szülők panasznának ezt a bírónak és az esküdtpolgá-roknak, és a szomszédok az esetet hallották, akkor az ilyen gyermek veszítse el atyai örökségének ingó- és ingatlan részét, sőt, még az ősi örökséget is, ha ilyen lenne és bármilyen fajtájú lenne is, és az



örökségből teljesen ki kell zárni. A szülők pedig javaikat bárkinek hagyhatják.

21. fejezet. Az idős emberről, aki azért hagyja vagyonát valakire, hogy az gyalázkodás és gúnyolódás nélkül eltartsa őt

Ha egy hosszú öregségtől megtört, vagy bármilyen betegségtől szenvedő embernek ingóságai és ingatlanjai lennének, amelyeket testi gyengesége miatt nem tud művelni vagy műveltetni, és egy alkalmas és megbízható férfit választana ki, aki öregségének és betegségének támasza lenne, azt mondván neki, jó uram, vagy jó atyámfia, vagy jó barátom, íme, körülvettek engem az öregség nyavalyái és egyéb betegségek is, és annyira erőt vettek rajtam, hogy birtokaimat nem vezethetem, de nem is akarom azokat eladni vagy másnak adni. Azt határoztam el magamban, hogy ha neked is úgy tetszik, hogy mindent a te kezébe és a te hatalmadba helyezek, de úgy, hogy a birtokokat jó állapotban tartsd meg, és életem végéig ellátsz engem a szükséges élelemmel és ruházattal, és támogatsz engem. Mivel idős vagyok (tartózkodnod kell) neked és hozzátartozóidnak minden engem gyalázó és tiszteletlenséggel illető szótól. Ha ezt megteszed, akarom és ígérem, hogy a halálom után összes ingóságom és ingatlanom a tied legyen örökös joggal. Ha az illető megígérné, hogy mindezt megteszi, és a bíró és az esküdtpolgárok előtt erről bevallást készítenek, akkor, ha utóbb az öreget kora és a betegségből eredő gyöngesége miatt rosszul és tisztességtelenül tartják, és az az éhség, a szomjúság és a mezítelenség miatt letörve többször is tiltakozik e miatt, és a gondozóját e miatt a bíró és az esküdtpolgárok elé idézi, és ott ez szabályosan bebizonyosodna, akkor vissza kell vonni a bevallást, még az írást is, és élete végéig tetszése szerint szabadon rendelkezik birtokaival.

## V. KÖNYV

1. fejezet. Kezdődnek a vásárbíróval vagy kisbíróval valamint az ő hivatalával foglalkozó fejezetek; először is a vásárbíró, vagyis a kisbíró választásának módjáról

Miután a száz választott személy először megválasztotta a főbíró a 12 esküdtpolgárral együtt, és azok letették az esküt, akkor a főbíró az esküdtekkel együtt kiválaszt közülük egyet vásárbírónak, akit a legalkalmasabbnak vélnek az ügyek intézésére, és annak az esküdtnak a helyére a közösségből vagy a száz megválasztott személyből másikat választanak esküdtpolgárnak, hogy meglegyen a tizenkét esküdt létszáma, amely szükséges az előforduló esetek megtárgyalásához.

2. fejezet. A vásárbíró tanáccsal segítsen a nehéz ügyek megoldásában, a tanácsban elfoglalandó helyéről és az otthonában végzett bíraskodásról

A vásárbírónak, vagyis a kisbírónak kötelessége tanácsával segíteni a főbírónak és a 12 esküdt polgárnak a súlyosabb ügyekben. A főbíró jobbján külön hivatali ülőhellyel kell rendelkeznie, és őt jövedelekor mind a főbírónak, mind pedig a 12 esküdt polgárnak tisztelettel kell fogadnia. Egyéb időpontokban pedig, amikor nem kell súlyosabb ügyeket tárgyalni, a kisbíró, azaz a vásárbíró, a megoldandó kérdések tárgyalását és megítélését a saját lakásán tartott bíraskodási határidőkön végezheti.

3. fejezet. A bíró előtt felmerülő ügyek intézési módjáról, és hogy az ő ítélőszékétől hova kell fellebbezni

A vásárbírónak elsősorban egy jó nagy papírkönyvet kell tartania, amelybe föl kell jegyezni az összes nála tárgyalandó és megtárgyalt ügyeket, a felperesek vádját és a vádlottak feleletét maradéktalanul jegyezze fel a vásárbíró által hozott ítélettel együtt, és ha a felek közül valaki, mármint a vádló vagy a vádlott nincs megelegedve, vagy vonakodik elfogadni a kisbírónak ítéletét, akkor fellebbezhet további tárgyalás és döntés céljából a főbíróhoz és a 12 esküdt-polgárhoz, de sohasem tovább, és amit ők elhatároztak, azzal meg kell elégedniük, és annál kell maradniuk.

4. fejezet. Hetenként hány napon kell ítélkezni

A vásárbírónak három bíraskodási határidőt kell tartania, mégpedig hétfőn, szerdán és pénteken, kivéve, ha ezekre a napokra ünnep vagy kántorbőjt esik. Ezekben a napokon ugyanis pihennie kell, nem pedig bíraskodni.

5. fejezet. A kisbírónak külön jegyzője legyen, aki a könyvbe följegyzi az összes ügyeket

A vásárbírónak, azaz a kisbírónak legyen egy külön jegyzője, aki az összes ügyeket, ahogyan fentebb mondtuk, rövidítés nélkül fel kell hogy jegyezze, nehogy a jegyző hanyagsága miatt az ügyek valamiként is bizonytalanná váljanak.

6. fejezet. A vásárbíró ne ítélkezzék negyven aranyforintot meghaladó összegről

A kisbíró, azaz a vásárbíró csak a negyven aranyforintig terjedő adósságok ügyében, vagy bármilyen fémről vagy más dologról ítélkezhet és nem tovább, akármilyen anyagból vagy akármilyen fajtájúakról van szó, ahogyan előbb mondtuk, egy forinttól a negyven aranyforintig terjedőkben és nem tovább.

7. fejezet. A polgár és az idegen közötti adósságról, valamint az idegen részére történő fizetés módjairól és határidejéről

Ha idegen egy polgártárs ellen adósság címén a bíró előtt pert indítana, akkor a bírónak maga elé kell idéznie a polgártársat, és ha a vádlott beismerő vallomást tesz, vagy ha érvényes írással vagy kielégítő tanúskodással bizonyít a vádló a vádlott ellen, akkor harmadnapon mindenképpen teljes elégtételt kell adnia a vádlónak. És ha nem lenne elégséges ezüstje, aranya vagy pénze, amit a keresztre tett esküvel kell bizonyítania, akkor a bíró a vádlott ingóságából köteles elégtételt adni.

8. fejezet. Az adósságok kifizetésének módjáról és formájáról, és hogy mivel kell fizetni

Ha nem lenne a vádlottnak ingósága, akkor a városban levő és ott birtokolt ingatlanából megbízható férfiak méltányos becslése alapján kell fizetnie. És ha nem lenne a városban ingatlana, akkor ki kell menni a határba, és az ottani ingatlanából, úgymint a szőlőjéből, rétejéből, szántóföldjéből, endejéből vagy bármilyen más ingatlanából kell elégtételt adnia, mindig méltányos becslés alapján. Úgy ti., hogy azt kell felbecsülni, amit a vádlott jelöl ki, és amit felbecsültetni akar, és nem a vádló tetszése szerint, amit az akar elfogadni, hanem amit a vádlott adni kíván. Az ágynemű, a ruha és minden egyéb női holminak számító dolog mindig kivételt képez.

9. fejezet. A bíróságilag elítélt adósról, aki távol van a jogszolgáltatás színhelyétől, és hogy mi módon kell eljárni ellene

Ha a vádló nem tudja lakásában otthon találni a vádlott polgártársát, és ha a vádlott bíróságilag elismert valamit az adósságból, és ezért nem mutatkozik a bíróság előtt, akkor a vádló kérésére a bíró mindenképpen köteles kielégíteni őt a vádlott javaiból és dolgaiból.

10. fejezet. Mely esetekben köteles a vádlott a vádlónak forintban vagy készpénzben fizetni

Ha a fel- és alperes a bíró előtt áll és a perbe fogott vagy más közbenjáró személye fizetési haladékokat kérnek a bírósági tárgyaláson, ígervén, hogy fizetni fognak: amikor megérkezik a fizetés határideje, akkor minden méltányossági szempontot félretéve, bármilyenek is legyenek, még a saját károsodása árán is, köteles az adós az akkor forgalomban levő aranyforintban vagy pénzben fizetni, és a bíró köteles őt erre rákényszeríteni.

11. fejezet. A vádlottnak hányszor áll jogában a vádló idézésére megjelenni vagy meg nem jelenni, és hogy lehet elveszíteni a pert

Ha egy polgár a bíró elé járulva elmondja, hogy a másik polgártársa hogyan tartozik neki bizonyos pénzzsszeggel vagy aranyforinttal (mindig a jelzett negyven aranyforintnyi összeg alatt), akkor a bírónak így kell szólnia a felpereshez: ő a mi és a te polgártársad, ugyanúgy a város szabadságával él, mint mi, meg kell vele egyezned a bíróság előtt, ezért idéztesd meg, majd meglátjuk, hogy megjelent-e az első idézésre; ha nem, akkor a másodikra, ha a másodikra sem, akkor a harmadikra. Ha a harmadikra sem jelenik meg, akkor a felperes megnyeri a megindított pert azzal, hogy a felperes idézési határidőt a bíró könyvébe bejegyezteti. Ha a felperes egy beidézési határidőt elmulaszt bejegyeztetni, akkor az nem számít idézési határidőnek.

12. fejezet. A feleletadás időpontjáról, a felek makacsságáról, valamint az ingó és ingatlan javak becsüjének módjáról és formájáról

Ha az alperes a harmadik időpontban megjelenik, és ha válaszára határidőt kér, de azt elmulasztja, akkor mind a felperes, mind az alperes elveszíti a pert, és a jövőben a peres ügyre örök hallgatást kell elrendelni. Ha azonban megjelennek, akkor meghallgatva a felek állításait és feleleteit, ha a felperes az ügyét kielégítő

tanúskodással bizonyítani tudja, akkor az ítélehozataltól számított nyolc napon belül az alperesnek elégtételt kell szolgáltatnia a felperesnek. Ha azonban nyolc napon belül nem tud ezüstben, aranyban vagy készpénzben elégtételt adni, kezét a fészületre helyezve esküvel kell kijelentenie, hogy nincs se arany-, se ezüstpénze, sem aranya, sem ezüstje. Amikor ez megtörtént, akkor a megbízható emberek becslése alapján más dologgal kell elégtételt adnia, első-sorban az alperes által fölkinált ingóságokkal, de ha ilyenekkel nem rendelkezik, akkor a városban levő ingatlanjaival kell kielégítenie a felperest, ugyancsak a szavahihető emberek becslése alapján.

13. fejezet. Hogy az esküt mindig a fészületet érintve kell tenni

Ha a felperesnek nincs nyilvánvaló és kielégítő tanúbizonysága, és az alperes tagadja azt, hogy ő adós lenne, akkor az alperes a legközelebbi bíraskodási határidőn egyedül saját esküjével, amelyet mindig a fészületre tett kézzel kell letenni, tisztázza magát.

14. fejezet. Az egy vagy annál kevesebb aranyforint törlesztési idejéről és hogy csak egyszer kell erre megidézni

Ha egy polgár perbe fogja polgártársát, hogy tartozik neki egy aranyforinttal vagy annál kevesebbel, és ha az alperes az első idézésre nem jelenik meg, akkor a felperes megnyerte a pert már az első határidőn. Ha azonban az alperes megjelenik és tagad, a felperesnek pedig nincs kielégítő tanúbizonysága, akkor a vádlott saját esküjével tisztázza magát a következő bíraskodási határidőn.

15. fejezet. A zálogba vetett ezüst házi holmik felbecsüléséről és azoknak a bíró előtti megmutatásáról

Ha a polgártársak közül valaki, vagy bármilyen rendű más ember városi polgártársának övét, ezüst- vagy bearanyozott poharát, ruháját vagy bármilyen ingóságát zálogba veszi, és ha ezt a zálogba adott holmit nem akarja tovább őrizni, akkor a vásárbíró elé járulva ki kell jelentse, hogy hány aranyforintért vagy pénzért kapta ezt a zálogot, és mutassa be a jogszolgáltatás előtt a vásárbíró jelenlétében,

hogy mekkora az az összeg, amelyért nála a zálogot letétbe helyezték, és ezt így írassa be a bíró könyvébe. A bírónak egy font dénárt kell fizetnie, ami hét dénárt tesz ki, a bírói szék jegyzőjének pedig a fáradságáért kettőt. Hasonlóképpen a második időpontban is hasonló módon mutassa be a zálogot. A harmadiknál ugyanannyit, ti. 7 dénárt, és a jegyzőnek is az előírt módon két dénárt. Mikor mindez így megtörtént, akkor a vásár bírása vagy maga, vagy pedig szolgálai által szólítsa fel a zálog tulajdonosát, hogy 15 napon belül váltsa ki a zálogot, és ha az illető tizenöt nap alatt ezt nem teszi meg, akkor megbízható polgárokkal lelkiismeretesen becsültesse fel a zálogot, és ha az összeg meghaladja azt az értéket, amiért elzálogosították, azt az összeget a felperes letétbe kell helyezze a vásárbírónál a bíróságon, hogy visszaadják a zálogból annak, aki a zálogot letéteményezte.

16. fejezet. A megnyert per után a kifizetés elodázásáról egy meggömbített dénárnak felmutatásával, annak jeléül, hogy készpénzzel hajlandó elégtételt adni

Ha egy ember adóssággal kapcsolatos pert folytatott polgártársa ellen a vásárbíró jelenlétében, és jogi úton megtörtént az idézés is első, második és harmadik alkalommal, amelyen mind felperes, mind az alperes megjelent, és ha a felperes a tartozás összegét a harmadik időpontban jelölte meg, vagy a válaszára kijelölt határidőn, és az alperes nem tagadta, hanem elismerte adósságát, akkor az alperes nyolc napon belül köteles a felperesnek elégtételt adni. Amikor elérkezik a nyolcadik nap, a bíró vagy különleges szolgálja, akinek hitelt kell adni, elmegy az illető otthonába, hogy fizetésre kényszerítse, akinek, ha nincs pénze, és nem hajlandó más zálogot adni, akkor a felperesnek adhat egy általa meggömbített dénárt a zálog jeleként, és az igazi fizetés helyett. Ezt a dénárt a felperes mutassa fel háromszor a három egymást követő bíraskodási határidőn. Miután ez így megtörtént, először fizesse ki a bírónak (háromszor hét dénárt) és a bíróság jegyzőjének a három megjelenés alkalmából, mint fentebb említettük, két-két dénárt. Az alperes köteles a felperesnek minden becslés helyett aranyforintban vagy az akkor forgalomban levő készpénzben a felperes által meghatározott és

megítélt összeget teljes egészében megadni, és erre kötelezni kell őt a vásárbírónak haladék nélkül.

17. fejezet. Az elzálogosított ingatlanok kiváltásáról és azok becsléséről és eladásáról

Ha valaki elzálogosította a házat, a város levele vagy az esküdt-polgárok elégséges tanúbizonyosságának értelmében ti. hogy ő maga személyesen elmenve az esküdtek színe elé, és a ház birtoklásáról szóló és arról kiadott levelet a zálogolás jeleként a pénzt a hitelezőnek kezébe adja, a felek által meghatározott időre, amelyen a házat vissza kell váltania. Ha a határidő letelte után a házat nem akarja kiváltani vagy nem váltja ki, akkor a városnak arról a házról szóló levelét, amely szerint azt a házat örökségi jogon bírta, háromszor kell három bírósági határidőn a vásárbíró előtt felmutatnia, és minden egyes felmutatás alkalmából esetenként negyven dénárt kell a vásárbírónak fizetni, a bírósági jegyzőnek pedig esetenként négyet azért a bejegyzésért, amelyet a vásárbíró könyvébe kell beírni. Miután mindez megtörtént, a vásárbíró hívja fel a felet, hogy a házat háromszor tizenöt nap alatt, azaz negyvenöt napi időközt számítva összesen, meg kell váltani. Ha a zálogbaadó ezt megteszi, akkor rendben van, és a házról szóló záloglevelet a kiváltónak vissza kell adni, ha azonban az időpontok megváltás nélkül telnek el, akkor, ha a ház kőből épült, a kőfaragók mesterével lelkiismeretesen fel kell becsültetni. Ha fából épült, akkor az ácsmesternek a maguk mellé vett polgártársakkal együtt hasonlóképpen kell megbecsülni, és a becslés után a zálogbaadónak ismét háromszor tizenöt napos határidőt kell adni, hogy ezalatt a házat vagy váltsa meg, vagy adja el. Ha ezt nem akarja vagy nem tudja megtenni, akkor a ház becsértéke szerint a felperest két esküdt polgár vezesse be a háznak birtokába, és mindegyik esküdtnak a felperes, akinek a házat átadják, fizessen a tanúskodásért egy aranyforintot. A becslésből eredő esetleges többletösszeget pedig a háromszor tizenöt napnak eltelte után a felperes köteles pénzben letétbe helyezni. Ha ezt az összeget a vádlott nem akarja fölvenni, akkor azt a vásárbírónak kell átadni. Ha pedig valaki a zálogbaadó rokonai közül a házat meg akarja váltani a maga számára, vagy pedig a becsértékén meg akarja ven-



ni, annak meg kell ítélni a házat. Ha pedig nincs vérrokona vagy hozzátartozója, és a szomszédok akarják a házat, hasonlóképpen nekik is oda kell adni a felbecsült áron.

18. fejezet. A bizonyíték nélkül elzálogosított ingatlanokról és a velük kapcsolatos eljárásról

Ha valaki a házat minden bizonyíték nélkül egyszerűen elzálogosítja egy személynek bizonyos pénzösszegért, és a hitelező azt állítja, hogy semmiféle bizonyíték nincs róla, mert megbízott annak becsületességében, akinek az összeget adta, az pedig elmulasztja a visszafizetés kikötött határidejét, és amikor a hitelező pénzét vissza akarta kapni, az pedig, akinek odaadta, süketnek tette magát, és az illetőre mindenféle gyalázkodó és sértegető szavakat kiált: „Nincs semmi egyéb pénzed, azért kívánod most az enyémet, nekem nincs most lehetőségem arra, hogy neked fizessek; ha meg akarsz várni, majd megadom neked, ha nem, akkor menj a törvény elé!” A kölcsönző ekkor elmenvén a bíró elé, elmondja valóságosan az ügyet, és a bíró megbízásából először, másodszor és harmadszor megidézi az alperest. Ha az alperes nem jelentkezik, a felperes ezzel meg is nyeri a pert. Ha azonban megjelenik és elfogadja a válaszadás idejét, a 14. napon feleletet kell adnia. Ha eljön a határidő, és az alperes tagad, mivel nincs az ügyről semmiféle bizonyíték, akkor a következő bírászkodási határidőn egyedül saját esküjével tisztázza magát.

19. fejezet. Az ingatlanokról szóló birtoklevélre kölcsönzött pénzösszegekről és az adósról, aki ezt tagadja

Ha a polgárok közül valaki egy összeget vesz kölcsön, és kölcsönének jeleként a városnak a házról vagy a szőlőről szóló birtoklevelét zálogosítja el neki a visszafizetés helyett és annak jeleként, és ha a felek által meghatározott visszafizetés határideje eljön, és kifizetés nélkül telik el, akkor az, aki kölcsönözte a pénzt, elmegy a bíróhoz és részletesen elmondja neki az ügyet. Miután megidézett alperes jelenlétében a felperes a bíróság előtt bemutatja a birtoklevelet és kijelenti, hogy mennyi pénzt adott neki kölcsön, és hogy a birtoklevelet zálogként bírja. Az alperes pedig azt feleli, hogy a birtok-

levelet zálogként bírja. Az alperes pedig azt feleli, hogy a birtok a felperesnek a következő bírászkodási határidőn esküvel kell állítania, hogy azokat a birtokleveleket az általa megadott értékben zálogosították el, ahogyan ő állította, és akkor az alperes köteles a felperest kielégíteni.

20. fejezet. A megőrzésre átadott ingóságokról, amelyek egy részét letagadják, a másikat nem

Ha egy polgár, vagy egy ember bizonyos pénzösszeget vagy egyéb, bármilyen természetű ingóságot ad át valakinek megőrzés céljából, a visszatérítés reményében, és azokat az idő elteltével vissza akarja kapni, és az illető egy részét visszaadja, másikat pedig letagadja, akkor az a személy, aki megőrzésre adta a dolgát, ennek nagyságát egyedül saját esküjével kell megerősítse, és így az alperes vagy az őrző köteles azt ténylegesen visszaadni.

21. fejezet. A bizonyíték nélkül megőrzésre átadott ingóságról

Ha valaki bármilyen ingóságát valakinek megőrzésre átadta, és nem rendelkezik róla semmiféle bizonyítékkal, akkor a bíró előtt a bírászkodási határidőn a megjelentek és a felperes elmondja, hogy hogyan adta bizonyos dolgait az alperesnek megőrzésre a visszaadás reményében, az alperes pedig tagadja, akkor az alperes a következő bírászkodási határidőn egyedül saját esküjével tisztázza magát, olyan értelemben, hogy sem a múltban, sem a jelenben nincsenek a birtokában a felperes dolgai.

22. fejezet. A választott bírák döntése akkor is jogerős, ha valamelyik fél ellentmond

Ha egy polgár, vagy bármilyen rangú ember a bíró, vagy az esküdtpolgárok előtt bizonyos, bármilyen természetű dolgok miatt pörösködnek, és végül is fogott bírakra bízzák a döntést; ha a fogott bírák megoldják az ügyet, de a felek közül valamelyik ellentmond a fogott bírák döntésének, és illetékességüket érvénytelennek mondja, akkor a bíró, tekintet nélkül a felek szándékára, a fogott bíraktól

Isten iránti hitére kérdezze meg döntésük feltételeit és pontjait, és amit azok lelkiismeretesen előadnak, azt a bírónak is fenn kell tartania, és annak megtartására a feleket rá kell kényszerítenie és köteleznie.

23. fejezet. A zálogba adott új ruhákról, amelyeket a zálogbavevő hibájából a moly vagy valami más tönkretett

Ha valaki újonnan készített ruháit elzálogosította, és a zálogbavevő rosszul őrizve azokat, engedte hogy a molyok tönkretegyék, vagy pedig tönkreteszi azzal, hogy ő vagy a hozzátartozói azokat viselik, ha ezt igazolni lehet, akkor a zálogbavevő köteles teljes mértékben a ruha értékét olyan összegben megtéríteni, amilyen értéket a zálogbaadó Isten iránti hitét szem előtt tartva megjelöl. Ha azonban ezt nem tudja igazolni, akkor a zálogbavevőnek esküt kell tennie a következő bíraskodási határidőn, hogy a ruhák olyanok voltak, amilyenek most, és ekkor a zálogbaadó köteles a zálogbavevőnek teljes értékű elégtételt adni.

24. fejezet. A megőrzésre átadott dolog elzálogosításáról és arról, ha végül is az a megőrzőnél elveszett volna, a kamatok felhalmozódása által, vagy más módon

Ha a polgárok közül valaki másnak megőrzésre átvett dolgát elzálogosítaná kereszténynek vagy zsidónak, és maga a dolog elveszne a felhalmozott uzsorakamatok vagy bármilyen közbejött okból kifolyólag, és ha a felek nem tudnának maguk megegyezni, hanem emiatt pörösködve a bíró elé mennének, akkor az a személy, aki ezt a dolgot megőrzésre átadta, a dolog értékét a következő bíraskodási határidőn esküvel kell megerősítse, a bíró pedig köteles a vétkes személyt teljes elégtételre kényszeríteni.

25. fejezet. A letétbe helyezett dolgokról, amelyek fejében valaki bizonyos pénzösszeghez kíván jutni

Ha egy ember a polgártársának bizonyos dolgokat átad, kérve, hogy az illető az ő javára bizonyos pénzösszeget szerezzen zálogként,

és ha a dolgok valami módon elvesznek, és a felek ezt elismerik, és emiatt pörösködve a bíró elé mennének, akkor a felek állításainak és feleleteinek meghallgatása után az alperest szabadnak és felmentettnek kell nyilvánítani, mert a kár kizárólag a felperesnek azon szándéka miatt következett be, és az ő kérésére kerültek zálogba. Ha azonban nincs semmiféle bizonyíték, és ők maguk sem vallanak megbízhatóan, és a felperes az alperest azzal vádolja, hogy ő azokat a dolgokat nem elzálogosítás céljából, hanem megőrzésre adta át, az alperes pedig azt állítja, hogy nála a dolgok megvoltak, és a felperes megbízásából zálogosította el azokat, akkor a felperesnek saját esküjével kell a következő bíraskodási határidőn bizonyítania, hogy nem elzálogosításra, hanem csak megőrzésre adta át a dolgokat, és akkor az alperest kártérítésre kell kötelezni.

26. fejezet. Azokról, akik mástól ezüsttárgyakat vagy ékszereket kértek, és azokat később csalárd módon eladták

Ha az egyik polgár elmegy egy polgártársához és előadja, hogy esküvőt kell tartania, vagy hogy köztisztelőben álló vendégeket vár, akiket meg kell tisztelnie, és ezért szüksége van aranyozott kupákra, ezüstpoharakra vagy övekre, és kitartóan kéri, hogy ezeket engedje át, az ünnepségek befejeztével azokat még aznap vagy másnap visszaadja. Az pedig, bízva benne, és hogy akaratának kedvezzen, szeretetből a visszaadás reményében odaadja neki azokat a dolgait, amikkel rendelkezik, a kölcsönkérő azonban csalárdul eladásra kínálja fel, és minden módon elidegeníti ezeket a dolgokat. Amikor pedig a bíró elé járulnak, ha tagadja, hogy nála lettek volna ezek a dolgok, nem lévén semmiféle tanúbizonyosság erről, a következő bíraskodási határidőn saját esküjével tisztázhatja magát. Ha azonban elismeri, hogy nála voltak, akkor a dolgok értékét a kölcsönző lelkiismeretes kijelentése alapján meg kell térítenie, a fent leírt csalása miatt a főbíró és az esküdtpolgárok jelenlétében olyan ítéletet kell hozni, hogy másoknak elrettentő például szolgáljon.

27. fejezet. A hitelbe átvett árukról, amelyeket az átvevő nem a hitelezőnek fizet ki, hanem másnak

Ha a polgárok közül valaki bizonyos mennyiségű kereskedelmi árut kér polgártársától egy bizonyos időre vagy határidőre, és az esküdtpolgárok jelenlétében írásban vagy nyilvánosan tett vallo-mással kötelezi magát annak kifizetésére, és a dolgokat magához veszi, és egy hitelezője jogi eljárás útján ezeket a dolgokat tőle fizetesként akarja megkapni, a kölcsönző pedig hallva erről, elmegy a bíró elé, és ott kijelenti, hogy azok a dolgok az ő tulajdonát képezték, és ezekért neki nem fizettek semmit, hozzátéve azt is, hogy most jött egy másik hitelező, és az az én dolgaimat, amelyeket a kölcsönvevőnek adtam, el akarja venni. Ha a felek megjelennek, és az a személy, akinek a dolgokat átadták, azt válaszolja, hogy bíró uram, az üzletet, amit én kötöttem, azt egy bizonyos határidőre az esküdtpolgárok előtt kötöttem, és ez a határidő még nem érkezett el, most az illető engem meg akar károsítani, azt kérem, hogy az általam és általa megszabott határidőig legyen velem szemben türelemmel — a bíró tartozik őt a visszafizetésre megszabott határidő betartására kötelezni, mivel azt az esküdtpolgárok jelenlétében maguk a felek állapították meg, és annak a hitelezőnek, aki az ügyet bírósági úton megnyerte, köteles a dolgok után teljes elégtételt adni.

28. fejezet. A vásárbíró jegyzőjének fizetendő összegről a nagyobb bírósághoz történő fellebbezés elkészítéséért

E város szabályzata szerint, ha valaki a polgárok közül a vásárbírótól egy ügyben fellebbezést akar beadni, ezért a bírósági jegyzőnek 5 dénárt kell fizetni a munkájáért.

(függelék)

Kezdődnek a szűcsök törvényei és jogszabályai; továbbá mester-ségük gyakorlásának módjáról és kormányzásáról

Meg kell jegyezni, hogy a szűcsöknek testvérületet kell alkotni, és e testvérületnek két céhmestere kell legyen, és ennek a két mester-

nek esküt kell tennie a bíró, az esküdtek és az egész közösség előtt arra, hogy hűségesen és igazságosan akarnak mindenben elől járni a szakmájukkal kapcsolatos ügyekben.

Amikor a munkájukhoz szükséges szőrmék megérkeznek, akkor ezeket a mesterek kötelesek megvásárolni, és a többiek között, kinek-kinek a képessége szerint, kiosztani.

Ha mesterségbeli legények érkeznek, azokat először a testvérület mestereinek kell felvenni, és nekik kell őket szétosztani azok között.

Hogy senkinek sem szabad valakit vendégként befogadni az ő tudtuk nélkül, az általuk kiszabandó büntetés terhe alatt. Hogy a mesterséghez nem értő polgároknak csak akkor szabad a szűcsmunkára alkalmas szőrméket megvásárolni, ha a szűcsök már megvették, ami a munkájukhoz szükséges. Hogy a polgárok közül senki sem készíttethet bundát a szűcslegényekkel a szőrme és a bunda elvesztésének terhe mellett.

Hogy a városnak kell engedélyeznie azt, hogy a szűcsmesterek legényei közül valaki a polgároknak dolgozzék. Ezt a munkát „stukbenk”-nek nevezik.

Hogyha szóváltás keletkezne közöttük, azt a mestereiknek kell először elmondani, hátha szépszerével el lehet simítani azt. Ha nem, akkor menjenek el a város bírójához, kivéve sérülés, sebesítés, vérontás, csonkítás és emberölés esetében, amelyek felett a város bírójának kötelessége ítélni.

A szűcsök közül senki sem érheti el a mesteri fokozatot a többi mester beleegyezése nélkül, mégpedig úgy, hogy először vásárolja meg, másodszor pedig fizessen a testvérületnek a mesterek díjszabása szerint.

Hogy a testvérületnek legyen egy oltára, amely körül összegyülekeznek előjáróikkal együtt istentiszteletre, Krisztus legszentebb testének ünnepén pedig a körmeneten virággal díszített gyermyákkal vegyenek részt.

Hogy a polgárok egy fertályon, azaz 25 szőrmén alul ne vásároljanak egy piacon, ha a szőrmét el akarják vinni a városból, de az országos vásárokon annyit vehessenek, amennyit akarnak.

Ha szőrméket hoznak eladásra, és a szűcsök nem tudják megvásárolni, vagy kifizetni saját pénzükön, akkor azok a polgárok, akik vásárolni akarnak, szabadon vásárolhatnak.

Ha a polgárok közül valaki a saját vagy háza népe számára a ruha béléseire szolgáló szőrmét akar vásárolni, annyit vásárolhat a maga és háza népe számára, amennyit csak akar.

Ha a szűcsök közül valaki rossz munkát készít, vagy ha valaki a jogszabályaikkal és törvényeikkel ellentétes munkát végez, akkor a város bírāja elé kell menni, és be kell mutatni ezeket a dolgokat, és a bíró az ilyeneknek ítéletet és igazságot kell szolgáltatson.

Kezdődnek a szabómesterek jogszabályai és törvényei; továbbá szabályzatuk megtartásának módjáról

A szabóknak testvérületet kell alkotni, a testvérületnek választott testvérületi mesterekkel kell rendelkeznie, és a testvérületben minden 15. napon össze kell jönniük, hogy ott tárgyaljanak a mesterség helyzetéről, és hogy rendszeren dolgozzanak.

A mesterek közé csak azt kell befogadni, aki jó hírű, ismeri a mesterséget, és fizetnie kell a testvérületnek két aranyforintot.

Miután befogadják, adjon a köztisztelőben álló személyekkel együtt kötelező biztosítékot arra, hogy egy éven belül törvényesen megházasodva családot alapít.

Ha valakit a testvérület mesterei magukhoz hívatnak, és az daczól a 15. napon nem jelenik meg, fizessen a testvérületnek 12 dénárt.

Ha valakit a céhmester kedvezésből vagy más okból akar felvenni, akkor az ilyenért egyedül a céhmester fizessen.

Ha makacssága miatt valamelyik szabó nem akar szót fogadni a testvérületnek, azt bocsássák el körükből, és a céhmesterek büntetés terhe mellett tiltsák meg, hogy a szabólegények közül senki se szolgáljon az ilyen elvetemültnek.

A mesterek szabják meg, hogy legényeik mely munkáért fogadhatnak el borravalót.

Legyen a plébániatemplomban egy oltáruk, minden 15. napon legalább egy misével, amelyen előljáróikkal együtt részt kell venniük. Ha pedig valaki ezt elhanyagolná, az fizessen fél márka gyertyát vagy 6 dénárt.

Hogy senki se merészeljen a mesterek tudta és akarata nélkül dolgozni, mert az ilyenek teszik tönkre a várost, mivel ezek fölözik le a hasznót, és a közösségnek semmit sem adóznak; ezek, ha megtöltik zsebüket vagy erszényüket, más tartózkodási helyre költöznek.

Ha valaki felületesen dolgozna, akkor a testvérület mesterei menjenek el a város bírójához, és az ő tudtával kobozzák el az ilyenek minden munkáját, amit nála találnak, és az ilyen makacs embert ezenfelül vessék fogságba.

Az ilyen makacs embertől elkobzott dolgokat két egyenlő részre osszák fel, amelyből az egyiket a szabók testvérületének, a másodikat pedig az az évi bírónak adják át.

Ezek a szabók, legényeikkel együtt mindenképpen jelenjenek meg Krisztus legszentebb testének ünnepén a körmeneten, virágokkal feldíszített gyertyákkal.



Mi tehát igaz híveink méltányos kérését kegyesen meghallgatjuk, tekintettel lévén a mi nevezett jegyzőnknek, Izdenczy Ferenc mesternek éber és szorgalmas fáradozásaira, amelyeket a mi és a mi országunk szolgálatában kora ifjúságától kezdve kifejtett, azután pedig figyelembe véve és megfontolva az ugyancsak előbb megnevezett Tóth István bírónak, valamint Lengyel Miklós, Nagy Kelemen és Mathes István esküdteknek és a nevezett Újlak város többi polgárának hűséges szolgálatát, amelyet fölségünknek és országunk szent koronájának régebben, különösen az elmúlt években, amikor az ellenség hatalmas ereje országunk déli részét szorongatta, állhatatos hűséggel és bátor szívvel teljesítettek, az említett és általuk nekünk bemutatott törvénykönyvet minden címével, artikulusával, tartalmával és a benne foglalt minden fejezetével elfogadjuk, engedélyezzük és jóváhagyjuk, sőt, az említett bíró és esküdtek, valamint említett Újlak városunk minden polgára és lakója, örökösök és utódaik számára, örökös érvényű törvényként, jogként és szokásként, királyi teljhatalmunkkal és különleges kegyünkől elfogadjuk, engedélyezzük és jóváhagyjuk, és jelen írásunk erejével megerősítjük. Kelt Krisztusban tisztelendő atyának, Tamás úrnak, a veszprémi egyház püspökének, hűséges és kedves tanácsosunk és titkárunk kezéből, Szent Luca szűz és vértanú napján (december 13.) az Úr 1525. esztendejében, magyar és cseh stb. uralmunk tizedik évében, amikor Krisztusban főtisztelendő és tisztelendő atyák, László úr, a született legátus, Magyarország primása és udvarunk főkancellárja, Tomori Pál, a kánonilag egyesített kalocsai és bácsi egyházak érseke,



déli országrészünk főkapitánya, Várdai Pál egri püspök, Simon zágrábi püspök, Ghoztonyi János erdélyi, Perényi Ferenc váradi püspök, Móré Fülöp pécsi, az előbb említett Tamás veszprémi, Pakosi Balázs győri, Csaholi Ferenc csanádi, Guthi Ország János váci, Podmanini István nyitrai, Maczedóniai László szerémi, Palina György boszniai és András tinnini püspökök szerencsésen kormányozták Isten egyházait. Továbbá a tekintetes és nagyságos Verbőczy Istvánnak, Magyar királyságunk nádorának és kunjaink bírájának, Zápolyai Jánosnak, a Szepesség örökös ispánjának, erdélyi vajdánknak és a székelyek ispánjának, Bélteki Drágfi János országbíróknak, Batthyán Ferenc, Dalmácia, Horvát- és Szlavónországaink bánja, betlenfalvi Thurzó Elek tárnokmesterünk, ugyanazon Batthyán Ferenc pohárnokmester, Csalai Móré Ferenc asztalnokmester, Bathori György lovászmester, Guthi Ország Imre kamarásmester, Busani Korlátkövi Péter ajtónállómester, nemkülönben Ráskai Gáspár és Czibak Imre temesi ispánok, és Berzencei Bornemissza János pozsonyi ispán és budai várnagy, valamint országunk sok más tisztségviselőjének és megyei ispánjának idejében.